

Jaarstukken 2017

KERAMIEK
MUSEUM
PRINCESSEHOF

STICHTING

KERAMIEKMUSEUM

HET PRINCESSEHOF

JAARSTUKKEN

2017

Stichting Keramiekmuseum Het Princessehof

Bezoekadres	Grote Kerkstraat 11 8911 DZ Leeuwarden
Postadres	Postbus 1239 8900 CE Leeuwarden
Telefoon	058 – 29 48 958
Internet	www.princessehof.nl
Email	info@princessehof.nl

Inhoudsopgave

Bericht van de Raad van Toezicht	2
1. Jaarverslag 2017	
1.1 Algemeen	4
1.2 Bestuursverslag	6
1.3 Begroting 2018	19
1.4 Toelichting Eigen Vermogen	20
2. Jaarrekening 2017	
2.1 Balans per 31 december 2017 – model I	22
2.2 Categoriele exploitatierekening 2017 – model IIb	24
2.3 Categoriele en functionele exploitatierekening 2017 – model IIc	26
2.4 Kasstroomoverzicht	28
2.5 Grondslagen van waardering en resultaatbepaling	29
2.6 Toelichting op de balans per 31 december 2017	32
2.7 Niet in de balans opgenomen rechten en verplichtingen	37
2.8 Toelichting op de exploitatierekening 2017	38
2.9 Prestatieverantwoording – model III	42
2.10 Verbonden partijen	43
3. Overige gegevens	
3.1 Resultaatbestemming	44
3.2 Vaststellen jaarrekening 2017	45
3.3 Gebeurtenissen na balansdatum	46
3.4 Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	47
Bijlage I	
Overzicht nevenactiviteiten Raad van Toezicht en Directie	48

Bericht van de Raad van Toezicht

Jaarrekening

De door de directie opgestelde jaarrekening over het boekjaar 2017 van Stichting Keramiekmuseum Het Prinsessehof is, conform de statuten, door de accountant van de Hofsteenge Zeeman Groep gecontroleerd en door hen van een goedkeurende verklaring voorzien. De controleverklaring van de onafhankelijke accountant is opgenomen onder de overige gegevens.

Het bestuur heeft de jaarrekening vastgesteld en deze ter beoordeling en goedkeuring aan de raad van toezicht voorgelegd. De jaarrekening gaat vergezeld van het verslag van bevindingen van de accountant.

Toezicht

De raad van toezicht past de Governance Code Cultuur volledig toe.

In het verslagjaar is de raad van toezicht viermaal met het bestuur in vergadering bijeengekomen. Daarnaast is tussentijds overleg gevoerd tussen individuele leden van de raad van toezicht en het bestuur.

In de vergaderingen zijn de jaarstukken 2016 en de begroting 2018 vastgesteld en wordt de uitvoering van het beleid gevolgd.

In 2017 heeft de raad van toezicht een nieuwe voorzitter gezocht. Als eerste stap is de profielschets van de raad van toezicht geactualiseerd. Onder punt zes van de toepassing van de Governance Code Cultuur is opgenomen: "Vacatures voor de RvT worden in principe openbaar gepubliceerd;". In dit geval vond de voltallige raad van toezicht de mogelijke beschikbaarheid van de heer J.J. Apotheker na zijn burgemeesterschap in Súdwest-Fryslân (dat eindigde per 1-1-2018) een unieke kans die niet mocht worden gemist. Hierop heeft de raad van toezicht op 20 maart 2017 beslist om hem uit te nodigen voor een gesprek met de huidige voorzitter en de vicevoorzitter. De positieve respons van de heer Apotheker en het akkoord van de raad van toezicht in de vergadering van 11 september 2017 maakte een verdere open procedure overbodig. De raad van toezicht heeft in deze beslissing dus het 'pas toe of leg uit' principe gehanteerd.

In 2017 zijn tevens in de raad van toezicht besproken: (juridische) afwikkeling subsidietoekenning en terugvordering bestemmingsfonds OCW algemeen 2013-2016, integrale risicoanalyse, financiële risicoanalyse en beoordeling reserves, frauderisico-analyse, managementletter en reactie bestuur, begroting en dekking herinrichting, investering zakelijke markt, organisatie- & personeelsplan 2017-2024, zelfevaluatie raad van toezicht met aandacht voor verbeterpunten, vernieuwing profielschets raad van toezicht. Daarnaast staat periodiek ingepland: ingekomen stukken, kwartaalrapportages, terugkoppeling ondernemingsraad en werkdruk, functionering bestuur en raad, nevenfuncties leden bestuur en raad van toezicht.

Leeuwarden, 26 maart 2018.

Raad van toezicht:

Dhr. drs. K.J. Storm, voorzitter

Mw. H.C. Alberdingk Thijm

Dhr. prof. dr. R.E.O. Ekkart

Dhr. R. Mulder

Mw. L. Vos MSM

Dhr. drs. C. Groeneveld

Dhr. ir. J.W.G. Vernooij

Mw. mr. D. Kingma

1.1 ALGEMEEN

Oprichting

De Stichting Keramiekmuseum Het Prinsessehof is opgericht op 19 april 2001 en is gevestigd in de Grote Kerkstraat 11, 8911 DZ Leeuwarden. Bij de Kamer van Koophandel en Fabrieken voor Friesland is de stichting ingeschreven in het stichtingenregister onder nummer 01092532.

Statutaire doelstelling

De stichting heeft ten doel het inrichten en exploiteren van het museum 'Keramiekmuseum Het Prinsessehof' te Leeuwarden en voorts al hetgeen met een en ander rechtstreeks of zijdelings verband houdt of daartoe bevorderlijk kan zijn, alles in de ruimste zin van het woord.

Het vermogen van de stichting wordt gevormd door:

- het vermogen van de stichting ten tijde van de oprichting
- subsidies, bijdragen, retributies en donaties
- schenkingen, erfstellingen en legaten
- alle andere verkrijgingen en baten

Missie

Keramiekmuseum Prinsessehof verbindt de werelden van Oost en West en vroeger en nu aan de hand van keramiek. Het brengt cultuurliefhebbers in contact met de hoogwaardige collectie en biedt verdieping door toonaangevende contextualisering. Het museum ontwikkelt deze collectie actief, ook als inspiratiebron voor nieuwe generaties makers. Vanuit het Prinsessehof als culturele plek in Leeuwarden versterkt het museum de actuele en internationale waarde van keramiek.

Strategische doelstellingen

Voor de periode 2017-2020 heeft Keramiekmuseum Prinsessehof de volgende strategische doelstellingen:

- contact met de wereld (internationaal gericht)
- onderscheiden positionering (versterking actuele keramiek)
- presenteren buiten de muren (extra inspanning voor internationaal gerichte presentaties en nationaal het inzetten van teasers)
- verbeteren van de financiële exploitatie (focus op winkel, horeca en evenementen)

Organisatie

Stichting Keramiekmuseum het Prinsessehof heeft met Stichting het Fries Museum een gezamenlijke organisatie. Dit houdt in dat het grootste deel van de werknemers voor beide organisaties actief is. De organisatie heeft drie lijnafdelingen (Publiek & Programma, Collecties en Facilitaire Zaken) en drie stafafdelingen (Directie, Human Resources en Finance & Control). De directeur-bestuurder vormt samen met het hoofd Publiek & Programma, het hoofd Collecties en het hoofd Facilitaire Zaken het managementteam. Het MT wordt geadviseerd door het hoofd Human Resources en het hoofd Finance & Control.

Governance Code Cultuur

De bestuurlijke organisatie van Stichting Keramiekmuseum Het Prinsessehof werkt volgens het bestuur-toezicht model. Het bestuur wordt gevormd door de directeur-bestuurder. De raad van toezicht toetst het artistiek-inhoudelijke beleid van het museum op basis van de goedgekeurde en vastgestelde beleidsuitgangspunten, ziet toe op een doelmatige en controleerbare besteding van de middelen, adviseert het bestuur en ondersteunt waar nodig bij het leggen en onderhouden van externe contacten. De raad van toezicht keurt de begroting en jaarrekening goed. Zij

is tevens verantwoordelijk voor de aanstelling, de honorering, het functioneren en het ontslag van het bestuur. Het bestuur is eindverantwoordelijk voor alle aspecten van beleid, zowel inhoudelijk, financieel als organisatorisch.

De raad van toezicht werkt met een profielschets en een rooster van aftreden. De leden zijn onafhankelijk. Bij nieuwe leden wordt een vacature geplaatst. De raad van toezicht voert functioneringsgesprekken (planning, functionering, beoordeling) met het bestuur.

Subsidiëring Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW)

De belangrijkste subsidieverstrekker van Keramiekmuseum Princessehof is het Ministerie van OCW. Het ministerie hanteert een beleidsperiode van 4 jaar en stelt voor de totale periode subsidie beschikbaar. Het jaar 2017 is het eerste jaar van de beleidsperiode 2017-2020. Jaarlijks legt Princessehof verantwoording af aan het ministerie volgens het Handboek Verantwoording Cultuursubsidies Instellingen 2017-2020.

Het ministerie heeft met Keramiekmuseum Princessehof prestatieafspraken gemaakt. De prestatieverantwoording wordt opgesteld volgens model III – activiteit en bereik musea - van het handboek en is onderdeel van de jaarrekening.

Subsidiëring Gemeente Leeuwarden

De Gemeente Leeuwarden subsidieert eveneens Keramiekmuseum Princessehof. Ze stelt jaarlijks een subsidie beschikbaar die iets groter is dan de huur voor de gemeentelijke gebouwen die het museum jaarlijks moet betalen. Hiervoor moet jaarlijks een subsidieverzoek worden ingediend. Met de gemeente is de afspraak gemaakt dat de verantwoording van de subsidiegelden dezelfde is als die voor het Ministerie van OCW.

Vrijstelling successie- en schenkingsrecht

Per 1 januari 2008 merkt de Belastingdienst Keramiekmuseum Het Princessehof aan als Algemeen Nut Beoogde Instelling (ANBI). Het museum is hiermee geheel vrijgesteld van successie- en schenkingsrecht. De aanmerking geldt voor onbepaalde tijd. De beslissing is gebaseerd op artikel 6.33 Wet inkomstenbelasting 2001.

Controleverklaring

De jaarrekening 2017 van Keramiekmuseum Het Princessehof is door de accountant van de Hofsteenge Zeeman Groep gecontroleerd volgens de algemene verantwoording in het Handboek Verantwoording Cultuursubsidies Instellingen 2017-2020.

1.2 BESTUURSVERSLAG

Algemeen

De bestuursstructuur van de Stichting Beheer Fries Museum en Keramiekmuseum Het Prinsessehof is als volgt: een raad van toezicht en een directeur-bestuurder. Het secretariaat is in handen van mevrouw B. Vis, managementassistent.

De financiële verslaglegging is in handen van het hoofd van de ondersteunende afdeling Finance & Control.

Samenstelling bestuur

Het bestuur van Keramiekmuseum Prinsessehof wordt gevormd door Stichting Beheer Fries Museum en Keramiekmuseum Het Prinsessehof. Deze stichting kent de volgende samenstelling van het bestuur: de heer K.J.R. Callens, directeur-bestuurder

Het bestuur is eindverantwoordelijk voor alle aspecten van het beleid: zowel inhoudelijk, financieel en organisatorisch.

Toezicht

In het verslagjaar is viermaal een vergadering van de raad van toezicht geweest. Voor de vergaderingen van de raad van toezicht is er een voorbereidend overleg tussen de voorzitter van de raad van toezicht en het bestuur. Daarnaast is tussentijds overleg gevoerd tussen de voorzitter van de raad van toezicht en het bestuur en op onderdelen tussen portefeuillehouders van de raad van toezicht en het bestuur.

In de vergaderingen van de raad van toezicht zijn de jaarstukken 2016 en de begroting 2018 beoordeeld en goedgekeurd. De raad volgt de uitvoering van het beleid zoals vastgesteld in het activiteitenplan 2017-2020. Er wordt een kwartaalrapportage verstrekt aan de raad van de activiteiten en de raad ontvangt deelbeleidsplannen.

Samenstelling raad van toezicht inclusief data van aan- en aftreden:

raad van toezicht			
Stichting Beheer Fries Museum/Keramiekmuseum Het Prinsessehof			
<u>Rooster van aftreden</u>			
Naam	Termijn	Aantreden	Einde termijn
De heer drs. K.J. Storm (vz)	1 ^e	mrt-14	mrt-18
Mevrouw L. Vos MSM	1 ^e	mrt-15	mrt-19
Mevrouw H.C. Alberdingk Thijm	3e	okt-07	okt-19
De heer R .Mulder	3e	sep-09	sep-21
De heer prof. dr. R.E.O. Ekkart	2e	dec-13	dec-21
De heer drs C. Groeneveld	1 ^e	mrt-15	mrt-19
De heer ir. J.W.G. Vernooij	1 ^e	mrt-16	mrt-20
Mevr. mr. D. Kingma	1 ^e	mrt-16	mrt-20

Statutair worden de leden voor ten hoogste 4 jaar benoemd en zijn na afloop van een zittingsperiode tweemaal herbenoembaar. De raad van toezicht bestaat uit tenminste 5 en ten hoogste 9 leden.

Nevenactiviteiten

Als bijlage bij de jaarrekening is een overzicht toegevoegd met een overzicht van de nevenactiviteiten van de raad van toezicht en het bestuur.

Wet Normering Topinkomens

De WNT stelt een maximum aan de bezoldiging van topfunctionarissen in de publieke en semipublieke sector. De algemene bezoldigingsnorm van de WNT bedraagt na indexering voor 2017: € 181.000.

De WNT is van toepassing op topfunctionarissen. Als topfunctionarissen worden aangemerkt de leden van het hoogste uitvoerende orgaan (raad van bestuur of directie) en de leden van het toezichthoudende orgaan (raad van toezicht). De leden van de raad van toezicht zijn onbezoldigd. De bezoldiging van het bestuur blijft binnen de wettelijk gestelde kaders (zie pagina 35 en 36).

Financieel

Jaarrekening en bestemming exploitatiesaldo

De door de directie opgestelde jaarrekening over het boekjaar 2017 van Keramiekmuseum Het Princessehof is, conform de statuten, gecontroleerd door de accountant van de Hofsteenge Zeeman Groep en door hen van een goedkeurende verklaring voorzien. De controleverklaring is opgenomen in de overige gegevens van de jaarstukken.

De directie heeft de jaarrekening ter controle en goedkeuring voorgelegd aan de Raad van Toezicht. De Raad heeft, mede op grond van de controleverklaring en het bijbehorende verslag, de jaarrekening goedgekeurd.

Resultaten

Het boekjaar 2017 wordt afgesloten met een voordelig exploitatiesaldo van € 26.025 dat na de resultaatbestemming conform de richtlijnen van OCW verwerkt wordt volgens de berekening op pagina 44.

BATEN

Per saldo zijn extra inkomsten gegenereerd van € 467.815 door:

Hogere inkomsten:	
Indirecte inkomsten	116.359
Private middelen – Vrienden	1.611
Private fondsen	241.240
Goede Doelenloterijen	71.986
Subsidie OCW – loon- en prijscompensatie	28.462
Incidentele publieke subsidies	71.286
Lagere inkomsten:	
Publieksinkomsten	63.129

LASTEN

Per saldo zijn de lasten € 441.619 hoger. Dit is ontstaan door:

Hogere lasten

Salariskosten	113.316
Aankopen	58.411
Huisvestingskosten	199.229
Afschrijvingen	36.738
Tentoonstellingen	116.584
Collectiebeheer	7.044
Kosten theesalon	4.775

Lagere lasten:

Publiciteitskosten	55.957
Organisatiekosten	22.095
Inkopen museumkaarten	5.050
Inkopen museumwinkel	5.504
Inkopen theesalon	5.782

Voor een toelichting: zie de afzonderlijke posten in de jaarrekening.

Financiële positie

Het Eigen Vermogen ultimo 31.12.2017 is € 448.131 en bestaat uit een algemene reserve van € 431.631 en een bestemmingsfonds OCW algemeen van € 10.440.

De algemene reserve van Keramiekmuseum Het Prinsessehof is vrij besteedbaar.

Aan de bestemmingsreserve 'restant subsidie OCW 2013-2016' wordt, in opdracht van OCW, het totaalbedrag ad € 219.733 onttrokken, zijnde het bedrag van de lagere vaststelling van het vierjaarlijkse instellingssubsidie over deze periode. De terugvordering vindt plaats in het vierde kwartaal 2018. In de jaarrekening is dit bedrag opgenomen als schuld.

Weerstandsvermogen op basis van de financiële risicoanalyse

In 2015 stelde Keramiekmuseum Prinsessehof een financiële risicoanalyse op, die werd gecontroleerd door externe accountants en goedgekeurd door de raad van toezicht. De analyse kreeg in 2017 een evaluatie en een update. In verhouding tot de risico's die de organisatie loopt, ligt het weerstandsvermogen van het Prinsessehof einde 2017 75% onder het gewenste niveau. Het ministerie van OCW beoordeelde in 2017 echter dat het weerstandsvermogen voldoende is. Het museum kreeg evenwel geen inzage in de onderliggende berekening. Uit ervaring weet het museum wel dat een eenvoudige normberekening bij een kleinere en specifieke instelling zoals het Prinsessehof voor grote afwijkingen ten opzichte van een meer gedetailleerde en realistische inschatting kan zorgen. Gelet op de opvallende afwijking ten opzichte van de eigen gecontroleerde analyse houdt het museum daarom vast aan zijn eigen beoordeling. Het blijft dus ook wenselijk dat het eigen vermogen de komende jaren toeneemt.

Een complicerende factor daarbij is echter dat het resultaat verdeeld moet worden over de algemene reserve en het bestemmingsfonds OCW, volgens de richtlijnen van OCW. Over dat bestemmingsfonds OCW kan het museum niet vrij beschikken, zelfs niet als alle prestatieafspraken zijn gehaald en de bijdrage van OCW dus goed is besteed. Omdat het Prinsessehof zijn gebouwen, waaronder een 18de-eeuws paleis van de Nassaus, van de gemeente huurt en niet in een rijksgebouw is gehuisvest, kunnen beheersreserves niet in mindering worden gebracht op de bestemming. Terwijl de rijksoverheid blij zou moeten zijn met deze gunstige samenwerking met de lokale overheid, straft ze het museum hiervoor af. Het huidige rijksbeleid is gebaseerd op het ouderwetse idee dat de overheid tekorten dekt in plaats van maatschappelijk gewenste successen stimuleert. Het heeft samen met de terugvordering van het bestemmingsfonds OCW 2013-2016 niet alleen het weerstandsvermogen maar ook de mogelijkheden tot cultureel ondernemerschap van Keramiekmuseum Prinsessehof ernstig geschaad. Keramiekmuseum Prinsessehof pleit daarom voor een positief rijksbeleid dat ondernemerschap en zelfredzaamheid stimuleert in plaats van ontmoedigt. Tot dan zal Keramiekmuseum Prinsessehof zijn baten optimaal gebruiken en positieve resultaten beperken.

Strategie bij tegenvallende inkomsten

Keramiekmuseum Prinsessehof heeft voortdurend oog voor het financiële jaarresultaat. Dat resultaat streeft steeds naar voldoende inkomsten om de uitgaven te dekken, tenzij investeringen andere keuzes noodzakelijk of wenselijk maken. In dat geval handelt het bestuur slechts na akkoord van de raad van toezicht.

Beheersinstrumenten voor de uitgaven zijn realistische en geaccordeerde begrotingen voor lijnwerkzaamheden en projecten, fraudeanalyse met fraudewerende maatregelen, periodieke managementrapportages en overleg met projectleiders, en strikt uitgewerkte financiële procedures voor betalingen door midden van functiescheidingen tussen budgethouders voor lijn- en projectactiviteiten, beoordelaars, boekhouding en controle door de financiële administratie en de bestuurder-directeur als uiteindelijke uitvoerder van de betaling, die op haar beurt door de controller wordt gereviseerd.

De strategie van het Prinsessehof wat betreft tegenvallende bezoekersinkomsten is om die situatie vooral te

vermijden. Inkomsten worden daarom behoudend begroot. Mogelijkheden om in de loop van een jaar uitgaven te beperken zonder de kwaal (een negatief resultaat) erger te maken, zijn beperkt. Deze strategie heeft in het verleden steeds haar deugdelijkheid bewezen, zodat ondanks tegenvallende bezoekcijfers de begrote inkomsten toch werden gehaald.

Het grootste risico wat betreft inkomsten is de vermindering of beëindiging van de bijdrage van overheden. Niet-indexering van bijdragen (door de gemeente Leeuwarden) vangt de organisatie op door het genereren van meer eigen inkomsten. Beperkte vermindering van bijdragen vangt de organisatie op door middel van maximaal gebruik te maken van een flexibele schil en van scenario planning, zodat de organisatie als nodig tijdelijke contracten zonder vervolg kan beëindigen. Ernstige vermindering of beëindiging van de bijdrage leidt onvermijdelijk tot een reorganisatie of een beëindiging van de organisatie. De organisatie heeft in 2013-2014 al een reorganisatie uitgevoerd. De organisatie heeft geen vet meer op de botten. Verdere vermindering van het personeelsbestand betekent onvermijdelijk discontuïteit en vermindering van kennis, motivatie en resultaat. De organisatie doet er alles aan om die situatie te vermijden door de doelgerichte en doelmatige inzet van personeel en tegelijk volop oog te hebben voor de medewerkers die hart en ziel in het bedrijf investeren.

Voor het geval er alsnog minder inkomsten of meer uitgaven dan begroot zijn, dekt de algemene reserve de operationele risico's vanuit een realistische en actuele financiële risicoanalyse.

De belangrijkste risico's, opgenomen in de risicoanalyse, zijn:

- Tegenvallende publieksinkomsten, inkomsten uit winkel en inkomsten uit horeca.
Uitgangspunt is een (risico)bedrag van € 385.000 aan jaarlijkse inkomsten op deze onderdelen. Ingeschat is (o.b.v. kans*impact in jaren) dat voor de organisatie het risico € 122.000 is.
- Risico op langdurige ziekte, zwangerschap en mantelzorg.
Uitgangspunt is een (risico)bedrag van € 1.050.000 aan jaarlijkse vaste personeelskosten. Ingeschat is (o.b.v. kans*impact in jaren) dat voor de organisatie het risico € 131.250 is.
- Tegenvallende inkomsten voor tentoonstellingen.
Uitgangspunt is een gemiddeld bedrag aan fondsenwerving van € 150.000 per jaar. Ingeschat is (o.b.v. kans*impact in jaren) dat voor de organisatie het risico € 90.000 is.
- Tegenvallende gebouw-gerelateerde kosten.
Uitgangspunt is een (risico)bedrag van € 200.000 aan gebouw-gerelateerde kosten per jaar. Ingeschat is (o.b.v. kans*impact in jaren) dat voor de organisatie het risico € 60.000 is.
- Overige bedrijfskosten.
Uitgangspunt is een (risico)bedrag van € 250.000 aan overige bedrijfskosten. Ingeschat is (o.b.v. kans*impact in jaren) dat voor de organisatie het risico € 100.000 is.
- Reserve voor groot onderhoud.
Uitgangspunt is een basisreserve voor groot-onderhoud van € 150.000. Hiermee kunnen de risico's verbonden aan de onderhoudskosten gedeeltelijk worden opgevangen.

Het niveau van het eigen vermogen is bepalend in hoeverre risico's op korte termijn kunnen worden opgevangen. Tegenvallende inkomsten kunnen op korte termijn opgevangen worden met de algemene reserves. Daarnaast zullen er maatregelen genomen worden om op langere termijn de inkomsten weer op het gewenste niveau te brengen.

Liquiditeit en solvabiliteit

De liquiditeit wordt gemeten aan de hand van de current ratio (vlottende activa + liquide middelen) / kort vreemd vermogen) bedraagt 0,82. Dit is als te laag te kwalificeren.

De solvabiliteit is in 2017 als goed te kwalificeren. De solvabiliteit (eigen vermogen / totale vermogen)*100% bedraagt 33,8%

Eigen inkomstennorm

Het percentage eigen inkomsten Keramiekmuseum Het Prinsessehof 2017 is 48%. (In 2016 bedroeg het percentage 51%.)

Voor de berekening van het percentage eigen inkomsten wordt verwezen naar pagina 44 van de jaarrekening.

Ondernemerschap

Keramiëkmuseum Het Prinsessehof werkt met een jaarlijkse planning & control-cyclus waarvan de begroting, managementrapportages (minimaal 2 per jaar) en de jaarrekening deel uitmaken. Belangrijk onderdeel van de rapportages is het monitoren van de inkomsten: er wordt maandelijks een analyse gemaakt van de inkomsten. Onderdelen van deze analyse zijn de bezoekersaantallen met de daarbij behorende inkomsten, de exploitatie van de winkel en het restaurant en de opbrengsten van activiteiten en evenementen. Bespreking vindt, eveneens maandelijks, plaats in het managementteam en waar nodig vindt bijstelling van de budgetten en de acties plaats. Bij het vaststellen van de programmering wordt altijd meegenomen hoe de winkel en het restaurant toegevoegde waarde kunnen hebben en er zoveel mogelijk inkomsten gegenereerd kunnen worden. Ontwikkeling van het ondernemerschap is een van de vier strategische doelstellingen van het museum. Onder Organisatie is de uitwerking van deze doelstelling verder toegelicht.

De belangrijkste opgave in 2017 was de financiering van de herinrichting, met heropening ter gelegenheid van de 100ste verjaardag van het museum. De eenmalige bijdrage van de BankGiro Loterij, die in februari 2017 werd toegezegd, was doorslaggevend. Cofinanciering door rijk, provincie of gemeente bleek niet mogelijk. Wel werden verschillende nationale en regionale fondsen bereid gevonden bij te dragen. Door meerjarige afspraken met de gemeente Leeuwarden als verhuurder van de gebouwen en een lening van de stichting Collectiefonds was uiteindelijk ook de financiering van de heraanleg van de tuin mogelijk. Door die heraanleg heeft het museum een tweede ingang aan de 'achterkant' en de mooiste publiek toegankelijke tuin van de stad, inclusief een nieuwe theesalon met terras in de tuin.

Trouw aan het activiteitenplan 2017-2020 heeft Keramiëkmuseum Prinsessehof met de herinrichting immers ook ingezet op de omzetsijging van de vernieuwde winkel en theesalon. Een nieuwe winkelmanager werd aangetrokken en in de theesalon werd samengewerkt met een theesommelier. In het activiteitenplan zijn de doelstellingen wat betreft de omzet op jaarbasis resp. van 100.000 naar 125.000 euro (+25%) en van 35.000 naar 40.000 euro (+43%). Het museum heropende op 1 december 2017. De maand december 2017 verhoudt zich als volgt tot de maand december 2015 (omdat december 2016 door de succesvolle tentoonstelling *Alma Tadema* in het Fries Museum ook voor het Prinsessehof niet als een doorsnee jaar kan worden beschouwd):

(in euro)	dec 2015	dec 2017	beoogde toename	werkelijke toename
omzet winkel	3.690,03	20.003,60	+25%	+442%
omzet theesalon	1.068,25	4.383,89	+43%	+310%

2018 wordt een bijzonder jaar, omdat Leeuwarden-Fryslân dan Culturele Hoofdstad van Europa is. Dat zorgt waarschijnlijk voor bijzondere cijfers. De vraag is dus vooral wat 2019 en 2020 gaan brengen.

Wat betreft sponsoring concentreert Keramiëkmuseum Prinsessehof zich volgens zijn meerjarig sponsorplan (naast fondsenaanvragen voor publieksprojecten) op welgestelde individuen. Ter gelegenheid van de 100ste verjaardag van het museum is een exclusieve nationale club voor liefhebbers van keramiek opgericht, de Club Céramique. Bijdragen van leden komen rechtstreeks aan de stichting Keramiëkmuseum Het Prinsessehof ten goede en worden ingezet voor collectievorming en –behoud. Bij een exclusieve activiteit in oktober 2017 te midden van het stof van de herinrichting waren de eerste twaalf enthousiaste leden aanwezig. Zij zijn automatisch ook lid van de onafhankelijke Vereniging Vrienden van het Prinsessehof.

De stichting Collectiefonds, onder de koepel van de stichting Beheer Fries Museum en Keramiëkmuseum Prinsessehof, onderging een statutenwijziging zodat ze voortaan niet alleen voor het Fries Museum maar ook voor het Prinsessehof werkzaam kan zijn. De eerste twee fondsen op naam ten behoeve van het Prinsessehof zijn in voorbereiding.

Model III - Activiteiten & bereik: Musea

	Huisig boekjaar		Activiteitenplan		Vorig boekjaar	
	Aantal	Bezoek	Aantal	Bezoek	Aantal	Bezoek
TENTOONSTELLINGEN						
1. Tijdelijke tentoonstellingen	10		7		8	
Totaal bezoeken (2+3+4+5)		36.834		40.000		39.311
2. Reguliere bezoeken		35.552		37.000		36.045
3. Bezoeken PO		1.163		2.100		2.790
4. Bezoeken VO		81		750		476
5. Bezoeken MBO / HO		38		150		0
Specificatie van bezoeken totaal						
6. Gratis bezoeken		12.564		13.333		11.331
7. Betaalde bezoeken		24.270		26.667		27.980
Overige bezoeken:						
8. Bezoeken website totaal		114.482		129.000		133.597
9. Aantal unieke bezoekers website		89.378		103.200		108.882
OVERIGE ACTIVITEITEN						
10. Schoolgebonden activiteiten	63	1.282	128	3.000	153	3.266
11. waarvan PO	55	1.163			132	2.790
12. waarvan VO	5	81			21	476
13. waarvan MBO / HO	3	38			0	0
14. Openbare activiteiten	76	2.014	140	2.850	98	2.597
15. Totaal overige activiteiten (10+14)	139	3.296	268	5.850	251	5.863

Veiligheidsplan

Het veiligheidsplan is up to date gemaakt in 2016.

Het veiligheidsplan bestaat uit de volgende onderdelen:

- Beleidsverklaring
- BHV plan conform nen 4000
- ORP, ontruimingsplan, NEN 8112
- CHV, collectiehulpverleningsplan

Collectie

Collectiebeleid

Ten gevolge van personeelwisselingen op de positie van hoofd Collecties is het Collectieplan 2017-2020 nog in ontwikkeling. Jos Taekema, vanaf 1 februari 2017 het nieuwe hoofd Collecties, zal in 2018 het Collectieplan afronden.

Aanwinsten

De collectie is verder uitgebreid met bijzondere stukken, mede dankzij aankopen van de Ottema-Kingma Stichting, de Vrienden van het Prinsessehof en particuliere schenkingen, en dankzij de subsidieregeling voor collectieaankopen vanuit het Mondriaan Fonds. We zullen er twee noemen.

Ter gelegenheid van het 100-jarig bestaan van het museum heeft de Ottema-Kingma Stichting een wel heel bijzonder cadeau gegeven: twee prachtige rococo-vazen, tussen 1755 en 1759 gemaakt in de plateelbakkerij Blankenburg in Amsterdam. Uniek omdat ze zo on-Nederlands uitbundig zijn gedecoreerd, maar ook omdat deze plateelbakkerij maar heel kort heeft bestaan. De vazen hebben een ereplek gekregen in de vaste presentatie op de begane grond.

Voor de tentoonstelling hedendaagse keramiek *In Motion* heeft het museum dankzij subsidie van het Mondriaan Fonds een opdracht kunnen verstrekken aan het jonge talent Geng Xue (China 1983). Zij vertegenwoordigde China op de biënnale van Venetië, waar ze opviel door haar verrassende inzet van porselein in installaties en stop-motion films. Voor het Prinsessehof heeft ze de prachtige installatie *Mr. Sea* gemaakt.

Ontzamelen non-keramische objecten

Op basis van het in de Collectiestrategie 2011-2015 geformuleerde collectiebeleid is in 2014 de teruggave van het omvangrijke non-keramische bruikleen van de Ottema-Kingma Stichting afgerond. De overige niet-keramische voorwerpen zullen worden meegenomen in het provinciebrede waarderings- en ontzamelproject *Fan de souder*, dat in de periode 2017-2020 gecoördineerd door de Museumfederatie Fryslân samen met de 34 geregistreerde musea in Friesland wordt uitgevoerd.

Collectiebeheer

Om het beheer van de collectie duurzaam te verbeteren, is in 2016 een plan opgesteld om de depotcollectie onder te brengen in het moderne en kostenefficiënte provinciale Kolleksjesintrum Fryslân (KSF), in oorsprong bestemd voor de Friese provinciale musea, waaronder het Fries Museum. Hierover zal verder overleg worden gepleegd met het Fries Museum en de de Provinsje Fryslân. De Ottema-Kingma Stichting en de Wassenbergh-Clarijs-Fontein Stichting zegden alvast steun toe aan de kostbare verhuizing, die niet uit de beperkte reguliere subsidie zal kunnen worden bekostigd. De uitvoering vindt waarschijnlijk vanaf 2019 plaats.

In 2017 heeft de herinrichting van het museum voorrang gekregen omwille van de viering van 100 jaar Keramiekmuseum Prinsessehof en van de terugverdienmogelijkheden tijdens Leeuwarden-Fryslân Culturele Hoofdstad van Europa 2018.

Erfgoedinspectie

In verband met de inwerkingtreding van de Erfgoedwet heeft de Erfgoedinspectie in 2016 voor het eerst een audit in Keramiekmuseum Het Prinsessehof uitgevoerd. Het inspectierapport (januari 2017) bevatte drie aanbevelingen:

- Planmatigere uitwerking en aansturing in het realiseren van het collectiebeleid, vooral voor de collectieregistratie;
- Inventarisatie van de veiligheidsrisico's voor de collectie, en zo nodig aansluitende maatregelen;
- Verbetering van de depotsituatie door de collectie te verhuizen naar het KSF.

De aanbevelingen worden opgenomen in het concept Collectieplan 2017-2020. Daarin zal nu meer aandacht worden besteed aan operationalisering en veiligheidsbeleid. Voor de uitvoering van de verhuizing naar het KSF zijn de door OCW aan de wettelijke taak toegewezen middelen volstrekt ontoereikend. Er wordt verder gezocht naar aanvullende financiering.

Werkzaamheden 2017

2017 stond voor het Prinsessehof bovenal in het teken van de volledige herinrichting en van grote tentoonstellingen ter voorbereiding van Leeuwarden-Fryslân Culturele Hoofdstad van Europa 2018. Aan deze grote operatie hebben conservatoren en collectiemedewerkers erg hard en met groot succes gewerkt. Daardoor is in 2017 het terugdringen van de achterstanden op het gebied van registratie en digitalisering op een wat minder intensief niveau voortgezet.

Daarnaast hebben de collectiemedewerkers voornamelijk volgens plan hun medewerking verleend aan de registratie van nieuwe aanwinsten. Tot slot is de collectie Looxma Ypeij (5000 objecten) is aan de bruikleengever (het Fries Museum) geretourneerd.

Voornemens 2017-2020

De uitwerking van de collectietaak voor de periode 2017-2020 is opgenomen in het activiteitenplan 2017-2020, dat voorjaar 2016 door de raad voor Cultuur positief is beoordeeld. De uitwerking is in de context van de strategische doelstellingen onder Organisatie verder toegelicht.

De digitale ontsluiting van de collectie wordt gestaag verdergezet, zodat die einde 2020 is voltooid.

In 2018 wordt de non-keramische collectie voldoende geregistreerd om tot ontzaming te komen. De collectie zal dan meegenomen kunnen worden in de tellingen.

Publiek en Programma

Het nationale keramiekmuseum in Leeuwarden heeft met 36.834 bezoekers een zeer goed jaar achter de rug. Het honderdjarige Prinsessehof sloot in oktober dit jaar twee maanden zijn deuren wegens de geplande herinrichting. Op 2 december heropende het museum met de nieuwe vaste presentatie *Van Oost en West*, een nieuwe entree, winkel, theesalon en paleistuin. Het heringerichte Prinsessehof wordt door bezoekers lovend beoordeeld met een 8,2. Het museum is zelfs genomineerd als Leukste uitje van Friesland 2018. De tentoonstelling *In Motion: Ceramic Reflections in Contemporary Art* krijgt zelfs een 8,7. Het Prinsessehof is klaar voor Leeuwarden-Fryslân Culturele Hoofdstad van Europa 2018, met vanaf juni 2018 de grote tentoonstelling *Made in Holland: 400 jaar wereldmerk*.

Met gemiddeld 3.685 bezoekers per maand (over 10 maanden) was 2017 zelfs succesvoller dan in het uitstekende 2018 (3.276 bezoekers per maand) en de jaren daarvoor. Het Prinsessehof heeft veel nieuwe bezoekers bereikt: 55% kwam voor het eerst naar het museum. Ook keramiek liefhebbers weten het Prinsessehof goed te vinden. Voor 25% van de bezoekers was het de derde keer of meer dat ze het museum bezochten. Dit bevestigt de rol van het Prinsessehof als hét nationale keramiekmuseum. Het Prinsessehof kreeg veel media-aandacht en werd in 356 artikelen in verschillende gedrukte media genoemd, met een advertentiewaarde van € 923.782,-.

Tentoonstellingen

- a. twee tentoonstellingen in Medisch Centrum Leeuwarden
- b. *EKWC@Prinsessehof: Markus Karstieß* - 4 feb tm 8 oktober 2017
- c. *Design #2 Licht* - van 4 feb tm 8 oktober 2017
- d. *Anne Wenzel: Chasing Silence* - 1 april tm 8 oktober 2017
- e. *Van Oost en West* – nieuwe presentatie van de vaste collectie, te zien vanaf 2 dec 2017
- f. *In Motion: Ceramic Reflections in Contemporary Art* - 2 dec 2017 tm 6 mei 2018
- g. *EKWC@Prinsessehof: Caroline Coolen* - 2 dec 2017 tm 6 mei 2018
- h. *Johan Tahon: Monk* - 2 dec 2017 tm 25 november 2018
- i. *Design #3 Floris Wubben* - 2 dec 2017 tm 25 november 2018

Naast de nieuwe opstelling van de vaste collectie *Van Oost en West* zijn sinds de heropening vier hedendaagse kunsttentoonstellingen te zien. *In Motion: Ceramic Reflections in Contemporary Art*, tot en met 6 mei 2018, bevat grote installaties van toonaangevende internationale kunstenaars en laat zien dat keramiek meer dan ooit in beweging is. De Vlaamse beeldhouwer Johan Tahon presenteert tot en met 25 november 2018 zijn eerste museale solotentoonstelling: *Monk*. In *Design#3* toont de ontwerper Floris Wubben nieuw werk, geproduceerd met behulp van zijn zelfontworpen machines. In *EKWC@Prinsessehof* zijn wisselende exposities te zien van kunstenaars die een werkperiode in het EKWC achter de rug hebben. Tot en met 6 mei 2018 laat de Belgische Caroline Coolen haar ruige sculpturen zien, die doen denken aan distels.

De spraakmakende tentoonstelling *Sexy Ceramics* opende in 2016 en was te zien tot en met 8 oktober 2017 en werd de best bezochte tentoonstelling van het Prinsessehof. Anne Wenzel liet zich voor *Chasing Silence* inspireren door vanitasstillevens uit de Gouden Eeuw en toonde het resultaat van 1 april tot en met 8 oktober. Als onderdeel van het Stijljaar Mondriaan tot Dutch Design presenteerde het museum *Design#2: Licht*, waarin vijf ontwerpers keramiek en licht combineerden.

Onze dank gaat uit naar de regionale en landelijke fondsen voor hun onmisbare steun en bijdragen aan projecten en tentoonstellingen. De BankGiroLoterij heeft substantieel bijgedragen aan de herinrichting van het Keramiekmuseum Prinsessehof in 2017.

Economische betekenis

Van de bezoekers van het Prinsessehof kwam 67% van buiten Friesland. 75% van de bezoekers gaf aan speciaal voor het museum naar Leeuwarden te komen. Het museum zorgde dit jaar dus voor ruim 17.500 extra bezoeken van de stad Leeuwarden. De meeste mensen combineerden hun museumbezoek met een diner, een dagje shoppen of een weekendje Leeuwarden. Gemiddeld gaf deze groep €61,- uit in de stad. Dit komt neer op een aanzienlijke economische impuls van € 1.072.838,-. Ook bleef 16% van de bezoekers gemiddeld anderhalve nacht slapen. Het Prinsessehof zorgde zo voor 4.221 extra hotelovernachtingen in Leeuwarden.

Onderwijs- en publieksactiviteiten

Keramiekmuseum Prinsessehof organiseerde dit jaar 76 activiteiten voor jong en oud met in totaal 2014 deelnemers. Het uitgebreide onderwijsprogramma heeft voor 1282 bezoeken aan het museum gezorgd. Heel veel kleuters uit Leeuwarden deden mee aan een speciaal kleuterprogramma waarbij groep 1 en 2 van basisscholen op bezoek gingen in het Prinsessehof, het voormalige stadspaleis van prinses Marijke. Hier leerden ze over het maken en versieren van keramiek en over de planten, bloemen en beestjes in de paleistuin. Ook deden ruim 80 leerlingen van het voorgezet onderwijs en middelbaar beroepsonderwijs mee aan de jaarlijkse ontwerpwedstrijd, dit keer in het kader van *Sexy Ceramics*. Tijdens de jaarlijkse Prinsessedag op 24 juni kwamen 330 kinderen verkleed als prins of prinses naar de Prinsentuin voor een actief programma met dans, liedjes en workshops. Net als de voorgaande jaren was de dag weer een doorslaand succes met het maximale aantal deelnemers, waaronder een aanzienlijke groep bezoekers die anders niet snel een museum zou bezoeken.

Rondom *Sexy Ceramics* was er voor bezoekers van alles te doen in het museum, van workshops en rondleidingen tot lezingen over seksualiteit, een debatavond en een zelfs de opvoering van een muzikale komedie.

De gerealiseerde aantallen die betrekking hebben op de onderwijs en publieksactiviteiten liggen gemiddeld onder de aantallen die waren begroot. De voornaamste oorzaak ligt in de tijdelijke sluiting van het museum in verband met de verbouwing in het najaar van 2017. De sluitingsperiode viel samen met de piekmaanden voor onderwijs- en publieksactiviteiten waardoor de sluiting een evenredig grote impact heeft op de gerealiseerde aantallen in 2017.

Online

De vernieuwde website van het Prinsessehof is het afgelopen jaar meer dan 115.000 keer bekeken. Ook op social mediagebied was het een goed jaar voor Keramiekmuseum Prinsessehof. Op Facebook steeg het museum van 2.053 naar 2.340 likes. Het aantal volgers op Twitter steeg naar 2.560.

Samenwerking

Keramiekmuseum Het Prinsessehof en Fries Museum vormen een overkoepelende organisatie FM|PH. Alle medewerkers, behalve de conservatoren, werken voor beide organisaties en alle werkprocessen zijn voor beide musea gelijkvormig.

Het Prinsessehof werkt samen met het Rijksmuseum, het Groninger Museum en het Gemeentemuseum Den Haag in het samenwerkingsverband Aziatische Keramiek.

Op het gebied van educatie wordt in Leeuwarden intensief samengewerkt met de netwerkorganisatie Kunstkade (label schoolkade) en de andere culturele instellingen. Met afgestemde thema's en programma's worden alle scholen in Leeuwarden bereikt. Voor het voortgezet onderwijs vormt de werkgroep Arttrip (een samenwerkingsverband met stadsschouwburg De Harmonie, het Fries Museum en vijf scholen in de stad en de provincie) de spil van een programma waarmee we leerlingen van die scholen kennis laten maken met het Prinsessehof. In de aanloop van de jaarlijkse ontwerpwedstrijd voor het voortgezet onderwijs wordt met een aantal scholen intensief samengewerkt om het programma te ontwikkelen.

Organisatie

Ontwikkeling

De organisatie heeft zich in 2017 op twee vlakken verder ontwikkeld. Ten eerste is de financiële risicoanalyse van einde 2015 uitgewerkt tot een integrale risicoanalyse, met aandacht voor risico's met betrekking tot externe invloeden, governance, financiën, operatie, medewerkers, middelen en informatie. Alle cruciale risico's bleken in beeld en onderwerp van acties van de organisatie. Ten tweede heeft de organisatie van Keramiekmuseum Prinsessehof, die een eenheid vormt met het Fries Museum, een organisatie- en personeelsplan 2017-2024 uitgewerkt. Met dit organisatiebrede plan wordt de impact van de organisatie versterkt door middel van scenario planning en door de plan-do-check-act cycli optimaal in te richten, door als lerende organisatie voortdurend te verbeteren en door alle talenten van de medewerkers zo goed mogelijk te ontwikkelen en in te zetten.

Strategie

De vier strategische doelstellingen uit het activiteitenplan 2017-2020 zijn in 2017 als volgt in acties omgezet:

1. Contact met de wereld (internationaal gericht)

In de heropeningstentoonstelling *In Motion: Ceramics Reflections in Contemporary Art* toont het Prinsessehof vanaf december spraakmakende internationale installaties van kunstenaars uit China, Korea, Peru/Duitsland, Verenigd Koninkrijk en Frankrijk. Conservator Aziatisch keramiek Eline van de Berg nam in januari 2017 deel aan een internationale studiereis voor conservatoren van keramiek in Japan. Voor de tentoonstelling *Made in Holland: 400 jaar wereldmerk*, het project van het Prinsessehof in her kader van Leeuwarden-Fryslân Culturele Hoofdstad van Europa 2018 zijn zowel in Europa (Duitsland, Portugal, Baltische staten, Rusland) als in Azië (China, Japan, Korea) wisselwerkingen tussen lokaal en Nederlands keramiek geselecteerd, die in de tentoonstelling in 2018 bij elkaar zullen komen. Een reiseditie naar Japan in 2019 is eveneens in ontwikkeling. Voor 2019 wordt een tentoonstelling voorbereid in samenwerking met het National Museum of Singapore.

2. Onderscheiden positionering (versterking actuele keramiek)

Met de heropeningstentoonstellingen *In Motion*, *Johan Tahon: Monk, Design #3: Floris Wubben* en *EKWC@Prinsessehof: Caroline Coolen* positioneert Keramiekmuseum Prinsessehof zich meer dan ooit als het museum waar de hedendaagse keramiek te zien is die er toe doet, niet enkel binnen de keramische discipline maar ook als zelfstandig medium in de internationale hedendaagse kunst. In het kader van *In Motion* gaf het museum een opdracht aan de vernieuwende Chinese kunstenaar Geng Xue, die in 2017 ook werk op de Biënnale van Venetië toonde. Omdat het Stedelijk Museum 's-Hertogenbosch zich voortaan uitsluitend op keramiek in vormgeving richt, gaat het Prinsessehof op zoek naar andere partners om de waarde van artistieke keramiek ten volle te presenteren. Voor de tentoonstelling met Johan Tahon werkte het Prinsessehof samen met het Bonnefantenmuseum in Maastricht.

3. Presenteren buiten de muren (extra inspanningen voor internationaal gerichte presentaties en nationaal het inzetten van teasers)

Het museum concentreerde zich in 2017 bewust op de optimale herinrichting van de eigen locatie. De presentaties in het Medisch Centrum Leeuwarden zijn wel voortgezet. Een teaser in het Lloyd Hotel in 2018 en een reistentoonstelling naar Japan voor 2019 zijn in voorbereiding.

4. Verbeteren van de financiële exploitatie (focus op winkel, horeca en evenementen)

Door een bijgesteld prijsbeleid stijgen de directe inkomsten per bezoeker.

Trouw aan het activiteitenplan 2017-2020 heeft Keramiekmuseum Prinsessehof met de herinrichting ook ingezet op de omzetsijging van de vernieuwde winkel en theesalon. Een nieuwe winkelmanager werd aangetrokken en in de theesalon werd samengewerkt met een theesommelier. In het activiteitenplan zijn de doelstellingen wat betreft de omzet op jaarbasis resp. van 100.000 naar 125.000 euro (+25%) en van 35.000 naar 40.000 euro (+43%). Het museum heropende op 1 december 2017. De maand december 2017 verhoudt zich als volgt tot de maand december 2015 (omdat december 2016 door de succesvolle tentoonstelling *Alma Tadema* in het Fries Museum ook voor het Prinsessehof niet als een doorsnee jaar kan worden beschouwd):

	dec 2015	dec 2017	beoogde toename	werkelijke toename
omzet winkel	3.690,03	20.003,60	+25%	+442%
omzet theesalon	1.068,25	4.383,89	+43%	+310%

Voor de ontwikkeling van een actieve marktbenadering wat betreft zakelijke verhuur en evenementen vond in 2017 in

samenwerking met een adviesbureau een marktverkenning plaats. Op basis van de conclusies wordt in 2018 het verhuurbeleid uitgewerkt.

Alle extra eigen inkomsten repareren eerst de kortingen op de rijksbijdrage uit 2013 en de meerjarig niet-geïndexeerde bijdrage van de gemeente Leeuwarden, voordat netto meer middelen beschikbaar zijn.

Nieuwe makers/talentontwikkeling

Voor zijn actieve rol in keramiek als artistieke discipline werkt Keramiekmuseum Prinsessehof vanaf 2017 structureel samen met het Europees Keramisch WerkCentrum (EKWC) in Oisterwijk. Zo kreeg de programmering *EKWC@Prinsessehof* een vaste plek in het museum, waar het Prinsessehof met regelmaat nieuw werk presenteert en zodoende ook valoriseert. Bij de voorbereiding van de tentoonstelling *Made in Holland: 400 jaar wereldmerk* voor 2018 is er volop aandacht voor nieuwe makers, die bijvoorbeeld via een residency in Arita (Japan) cultureel verbindend werk hebben gemaakt.

Werkgeverschap artiesten/kunstenaars

Vanaf de heropening past het Prinsessehof als nationaal museum – *noblesse oblige* – voor alle presentaties de regeling kunstenaarshonoraria toe. De toepassing gaat wel ten koste van het aantal presentaties en het aantal kunstenaars die het museum kan presenteren (en werk verschaffen).

Inkoopbeleid

In 2016 is er een inkoopbeleid opgesteld met als doel de inkoop verder te professionaliseren. De wet en regelgeving staan in dit beleid beschreven en de diverse rollen en verantwoordelijkheden zijn benoemd. In een flowchart zijn de te nemen stappen overzichtelijk weergegeven.

AVG

Per 25 mei 2018 geldt de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG). Privacyrechten worden door deze verordening versterkt en uitgebreid. Het museum is bewust van de gevolgen voor onze organisatie en zal in 2018 beleid ontwikkelen en de interne processen aanpassen om te voldoen aan de wettelijke eisen.

Governance Code Cultuur

De bestuurlijke organisatie van Keramiekmuseum Het Prinsessehof werkt volgens het bestuur-toezicht model met een raad van toezicht en een bestuur, bestaande uit de directeur-bestuurder. De raad van toezicht is toezichthouder en toetst het algemene beleid en de strategie, volgt de uitvoering daarvan en keurt de door externe accountant gecontroleerde jaarrekening goed. Deze laatste wordt gepresenteerd in een meerjarenperspectief. De raad adviseert het bestuur en ondersteunt waar nodig bij het leggen en onderhouden van externe contacten. Ook keurt zij bijzondere investeringen en leningen goed en benoemt, beoordeelt en ontslaat het bestuur. Het bestuur is eindverantwoordelijk voor alle aspecten van beleid, zowel inhoudelijk, financieel als organisatorisch.

De Governance Code Cultuur wordt volledig toegepast:

- Keramiekmuseum Het Prinsessehof is zich bewust van de Governance Code Cultuur. Ze volgt de ontwikkeling van de Code.
- Het besturingsmodel bestuur-toezicht is een bewust keuze, die eenduidig wordt gevolgd. De raad van toezicht is verbonden aan de overkoepelende stichting Beheer Fries Museum en Keramiekmuseum Prinsessehof. Alle personeelsleden, inclusief de directeur-bestuurder, hebben een contract met de stichting Het Fries Museum of de stichting Keramiekmuseum Het Prinsessehof;
- De verhouding tussen bestuur en organisatie is vastgelegd in een bestuursreglement;
- De rechtspositie en de bevoegdheden van de raad van toezicht zijn beschreven in de statuten van de stichtingen. Alle toezichtfuncties zijn onbezoldigd;
- De samenstelling van de Raad van toezicht gebeurt op basis van deze profielschets, die aandacht besteedt aan de deskundigheid, de diversiteit en de onafhankelijkheid van de raad. Vacatures voor de Raad van toezicht worden in principe openbaar gepubliceerd;
- Leden van de raad van toezicht verrichten geen betaalde uitvoerende taken voor de organisatie. Als dit in een uitzonderlijk geval nodig zou zijn, wordt advies gevraagd aan Gedeputeerde Staten van de Provinsje Fryslân en, na afweging van het advies door de raad van toezicht, neemt het betreffende lid ontslag uit de Raad van toezicht;
- Te allen tijde vermijden toezichthouders belangverstrengeling tussen hun andere bezoldigde en onbezoldigde

functies en hun functie in de raad van toezicht van de stichting Beheer Fries Museum en Keramiekmuseum Prinsessehof;

- De Raad van toezicht houdt toezicht op het behoorlijke bestuur van de organisatie, met aandacht voor inhoudelijk beleid, financieel beleid, risicobeheer, interne procedures, en externe controle door een onafhankelijke accountant. Verantwoording wordt aan overheden en fondsen afgelegd via door accountants gecontroleerde en goedgekeurde jaarrekening en jaarverslag.

In 2017 heeft de raad van toezicht een nieuwe voorzitter gezocht. Als eerste stap is de profielschets van de raad van toezicht geactualiseerd. Onder punt zes van de toepassing van de Governance Code Cultuur is opgenomen: "Vacatures voor de RvT worden in principe openbaar gepubliceerd;". In dit geval vond de voltallige raad van toezicht de mogelijke beschikbaarheid van de heer J.J. Apotheker na zijn burgemeesterschap in Súdwest-Fryslân (dat eindigde per 1-1-2018) een unieke kans die niet mocht worden gemist. Hierop heeft de raad van toezicht op 20 maart 2017 beslist om hem uit te nodigen voor een gesprek met de huidige voorzitter en de vicevoorzitter. De positieve respons van de heer Apotheker en het akkoord van de raad van toezicht in de vergadering van 11 september 2017 maakte een verdere open procedure overbodig. De raad van toezicht heeft in deze beslissing dus het 'pas toe of leg uit' principe gehanteerd.

In 2017 zijn tevens in de raad van toezicht besproken: (juridische) afwikkeling subsidietoekenning en terugvordering bestemmingsfonds OCW algemeen 2013-2016, integrale risicoanalyse, financiële risicoanalyse en beoordeling reserves, frauderisico-analyse, management letter en reactie bestuur, investering zakelijke markt, begroting en dekking herinrichting, organisatie- & personeelsplan 2017-2024, zelfevaluatie raad van toezicht met aandacht voor verbeterpunten, vernieuwing profielschets raad van toezicht. Daarnaast staat periodiek ingepland: ingekomen stukken, kwartaalrapportages, terugkoppeling ondernemingsraad en werkdruk, functionering bestuur en raad, nevenfuncties bestuurder(s) en leden raad van toezicht.

Gelieerde stichtingen

Aan Stichting Keramiekmuseum Het Prinsessehof zijn de volgende stichtingen gelieerd:

Stichting Het Fries Museum

Stichting Monumenten Fries Museum/Keramiekmuseum Prinsessehof

Voor een overzicht van transacties die hebben plaatsgevonden tussen Stichting Het Prinsessehof en de gelieerde stichtingen wordt verwezen naar hoofdstuk 2.10 van de jaarrekening.

Continuïteit van de instelling

In 2015 stelde Keramiekmuseum Prinsessehof een financiële risicoanalyse op, die werd gecontroleerd door externe accountants en goedgekeurd door de raad van toezicht. De analyse kreeg in 2016 een evaluatie en een update. Het grootste financiële risico is de onzekerheid op langere termijn over de bijdrage van de overheden. In verhouding tot de risico's die de organisatie loopt, ligt het weerstandsvermogen van het Prinsessehof einde 2017 75% onder het gewenste niveau. Het ministerie van OCW beoordeelde in 2017 echter dat het weerstandsvermogen voldoende is. Het museum kreeg evenwel geen inzage in de onderliggende berekening. Uit ervaring weet het museum wel dat een eenvoudige normberekening bij een kleinere en specifieke instelling zoals het Prinsessehof voor grote afwijkingen ten opzichte van een meer gedetailleerde en realistische inschatting kan zorgen. Gelet op de opvallende afwijking ten opzichte van de eigen gecontroleerde analyse houdt het museum daarom vast aan zijn eigen beoordeling. Het blijft dus ook wenselijk dat het eigen vermogen de komende jaren toeneemt.

Een complicerende factor daarbij is echter dat het resultaat verdeeld moet worden over de algemene reserve en het bestemmingsfonds OCW, volgens de richtlijnen van OCW. Over dat bestemmingsfonds OCW kan het museum niet vrij beschikken, zelfs niet als alle prestatieafspraken zijn gehaald en de bijdrage van OCW dus goed is besteed. Omdat het Prinsessehof zijn gebouwen, waaronder een 18de-eeuws paleis van de Nassaus, van de gemeente huurt en niet in een rijksgebouw is gehuisvest, kunnen beheersreserves niet in mindering worden gebracht op de bestemming. Terwijl de rijksoverheid blij zou moeten zijn met deze gunstige samenwerking met de lokale overheid, straft ze het museum hiervoor af. Het huidige rijksbeleid is gebaseerd op het ouderwetse idee dat de overheid tekorten dekt in plaats van maatschappelijk gewenste successen stimuleert. Het heeft samen met de terugvordering van het bestemmingsfonds

OCW 2013-2016 niet alleen het weestandsvermogen maar ook de mogelijkheden tot cultureel ondernemerschap van Keramiekmuseum Princessehof ernstig geschaad. Keramiekmuseum Princessehof pleit daarom voor een positief rijksbeleid dat ondernemerschap en zelfredzaamheid stimuleert in plaats van ontmoedigt. Tot dan zal Keramiekmuseum Princessehof zijn baten optimaal gebruiken en positieve resultaten beperken.

Leeuwarden, 26 maart 2018

.....

drs. K.J.R. Callens, directeur-bestuurder

1.3 BEGROTING KERAMIEKMUSEUM HET PRINCESSEHOF 2018

B A T E N

Eigen inkomsten	
1. Publieksinkomsten binnenland (2+3)	334.000
2. Kaartverkoop	184.000
3. Overige publieksinkomsten	150.000
4. Publieksinkomsten buitenland	1.000
5. Totaal Publieksinkomsten (1+4)	335.000
6. Sponsorinkomsten	0
7. Vergoeding coproducent	0
8. Overige directe inkomsten	0
9. Totaal overige directe inkomsten (6+7+8)	0
10. Totaal directe inkomsten (5+9)	335.000
11. Indirecte inkomsten	280.000
12. Private middelen – particulieren incl. Vrienden	12.500
13. Private middelen – bedrijven	0
14. Private middelen – private fondsen	5.000
15. Private middelen – goede doelenloterijen	0
16. Totaal bijdragen uit private middelen (12+13+14+15)	17.500
17. Totaal eigen inkomsten (10+11+16)	632.500
18. Baten in natura	0
Subsidies	
19. Totaal structureel OCW (20+21+22+23)	1.506.300
20. OCW: Reg. Spec. Cult. Bereik (publ. act.)	1.299.203
21. OCW: Erfgoed onderdeel huisvesting	0
22. OCW: Erfgoed onderdeel collectiebeheer	207.097
23. OCW: Kaderreg. Expl. ond. en wetenschap	0
24. Totaal structureel Provincie	0
25. Totaal structureel Gemeente	280.000
26. Totaal structurele publieke subs. overig	0
27. Totale structurele subsidies (19+24+25+26)	1.786.300
28. Incidentele publieke subsidies	40.000
29. Totaal subsidies (27+28)	1.826.300
TOTALE BATEN 17+18+29	2.458.800
L A S T E N	
1. Personeelslasten	1.346.274
2. Huisvestingslasten	336.000
3. Afschrijvingen	75.000
4. Aankopen	90.000
5. Overige lasten	611.526
TOTALE LASTEN (1+2+3+4+5)	2.458.800
6. Saldo uit gewone bedrijfsvoering (Totale Baten – Totale Lasten)	0
7. Saldo rentebaten / - lasten	0
8. Mutaties Aankoopfonds	0
EXPLOITATIERESULTAAT (6+7+8)	0

1.4 TOELICHTING EIGEN VERMOGEN

Het resultaat boekjaar 2017 is € 26.025 voordelig.

Dit bedrag wordt, conform de richtlijnen OCW, deels toegevoegd aan het bestemmingsfonds OCW en de algemene reserve.

Aan de bestemmingsreserve 'restant subsidie OCW 2013-2016' wordt, in opdracht van OCW, het totaalbedrag ad € 219.733 onttrokken, zijnde het bedrag van de lagere vaststelling van het vierjaarlijkse instellingssubsidie over deze periode. De terugvordering vindt plaats in het vierde kwartaal 2018. In de jaarrekening is dit bedrag opgenomen als schuld.

	Totaalbedrag 31.12.2016	Resultaat 2017	Totaalbedrag 31.12.2017
	€	€	€
Algemene reserve	422.107	12.415	434.522
Bestemmingsfonds OCW (2013-2016)	219.733	-219.733	0
Bestemmingsfonds OCW (2017-2020)	0	13.610	13.610
	<u>641.840</u>	<u>-193.708</u>	<u>448.132</u>

2. JAARREKENING 2017

2.1 BALANS PER 31 DECEMBER 2017 (NA RESULTAATBESTEMMING)

Model I

	31.12.2017		31.12.2016	
	€	€	€	€
ACTIVA				
I Immateriële vaste activa	0		0	
II Materiële vaste activa	605.683		49.778	
III Financiële vaste activa	0		0	
Totale vaste Activa		605.683		49.778
IV Voorraden	39.825		52.116	
V Vorderingen	492.667		258.950	
VI Effecten	0		0	
VII Liquide middelen	169.441		1.003.584	
Totale vlottende Activa		701.933		1.314.650
Totale Activa		<u>1.307.616</u>		<u>1.364.428</u>

	31.12.2017		31.12.2016	
	€	€	€	€
PASSIVA				
Eigen vermogen				
I Algemene reserve	434.521		422.107	
II Bestemmingsreserves OCW	13.610		0	
III Bestemmingsfonds OCW	0		219.733	
IV Bestemmingsfonds OCW Collectiebeheer				
V Overige bestemmingsfondsen	0		0	
Totale eigen vermogen		448.131		641.840
VI Aankoopfonds		0		0
Voorzieningen				
VII Groot onderhoud gebouwen/installaties	0		0	
VIII Overige voorzieningen	8.223		6.203	
Totale Voorzieningen		8.223		6.203
Langlopende Schulden				
IX Langlopende schulden	0		0	
Totale Langlopende Schulden > 1 jaar		0		0
Kortlopende schulden				
X Kortlopende schulden	851.262		716.385	
Totale kortlopende schulden < 1 jaar		851.262		716.385
Totale Passiva		<u>1.307.616</u>		<u>1.364.428</u>

2.2 CATEGORIALE EXPLOITATIEREKENING PRINCESSEHOF 2017
Model IIb

	Realisatie 2017	Begroting 2017	Realisatie 2016
	€	€	€
B A T E N			
<u>Eigen inkomsten</u>			
1.Publieksinkomsten binnenland (2+3)	256.872	319.000	299.136
2.Kaartverkoop	169.707	184.000	180.066
3.Overige publieksinkomsten	87.164	135.000	119.070
4.Publieksinkomsten buitenland	0	1.000	609
5.Totaal Publieksinkomsten (1+4)	256.872	320.000	299.745
6.Sponsorinkomsten	0	0	0
7.Vergoeding coproducent	0	0	0
8.Overige directe inkomsten	0	0	29.782
9.Totaal overige directe inkomsten (6+7+8)	0	0	29.782
10.Totaal directe inkomsten (5+9)	256.872	320.000	329.527
11.Indirecte inkomsten	393.572	277.213	272.634
12.Private middelen – particulieren incl. Vrienden	14.111	12.500	18.574
13.Private middelen – bedrijven	0	0	0
14.Private middelen – private fondsen	246.240	5.000	507.315
15.Private middelen – goede doelenloterijen	71.986	0	0
16.Totaal bijdragen uit private middelen (12+13+14+15)	332.337	17.500	525.889
17.Totaal eigen inkomsten (10+11+16)	982.781	614.713	1.128.050
18.Baten in natura	0	0	0
<u>Subsidies</u>			
19.Totaal structureel OCW (20+21+22+23)	1.506.300	1.477.838	1.477.484
20.OCW: Reg. spec. cult. bereik (publ. act.)	1.299.203	1.276.246	1.477.484
21.OCW: Erfgoed onderdeel huisvesting	0	0	0
22.OCW: Erfgoed onderdeel collectiebeheer	207.097	201.592	0
23.OCW: Kaderreg. expl. ond. en wetenschap	0	0	0
24.Totaal structureel Provincie	0	0	0
25.Totaal structureel Gemeente	280.000	280.000	280.000
26.Totaal structurele publieke subs. overig	0	0	0
27.Totale structurele subsidies (19+24+25+26)	1.786.300	1.757.838	1.757.484
28.Incidenteale publieke subsidies	111.286	40.000	131.715
29.Totaal subsidies (27+28)	1.897.586	1.797.838	1.889.199
TOTALE BATEN (17+18+29)	2.880.366	2.412.551	3.017.248
L A S T E N			
1.Personeelslasten	1.524.716	1.411.400	1.314.509
2.Huisvestingskosten	535.229	336.000	1.023.102
3.Afschrijvingen	86.738	50.000	26.940
4.Aankopen	148.411	90.000	248.133
5.Overige lasten	559.076	525.151	516.430
TOTALE LASTEN (1+2+3+4+6)	2.854.170	2.412.551	3.129.114
6.Saldo uit gewone bedr. Voering (Totale Baten – Totale Lasten)	26.197	0	-111.866
7.Saldo rentebaten / - lasten	-172	0	2.053
8.Mutaties Aankoopfonds	0	0	0
EXPLOITATIERESULTAAT (6+7+8)	26.025	0	-109.813

PERSONEEL EN VRIJWILLIGERS		Huidig		Begroting		Vorig	
		boekjaar		boekjaar		boekjaar	
<i>Specificatie personeelslasten</i>		€	fte	€	fte	€	fte
1.	Waarvan vast contract	790.427	13	823.220	13,2	717.654	12,1
2.	Waarvan tijdelijke contract	67.387	1,11		0		0
3.	Waarvan inhuur	0		572.802		596.855	
4.	Personeelslasten totaal (1+2+3)	857.814	14,1	1.396.022	13,2	1.314.509	12,1
	<i>Vrijwilligers</i>		aantal		aantal		aantal
5.	Vrijwilligers fte		2,83		6,67		3,12
6.	Vrijwilligers personen		68		80		74

Voor nadere informatie wordt verwezen naar de aanvullende toelichting op de exploitatierekening.

Categoriale en Functionele Exploitatierkening Prinsesshof 2017

Model IIc

FUNCTIONEEL → CATEGORIAAL ↓	Totaal	Publieks- activiteiten	Collectie- beheer	Algemeen beheer
BATEN				
Eigen inkomsten				
1.Publieksinkomsten binnenland	256.872			
2.Kaartverkoop	169.707	169.707		
3.Overige publieksinkomsten	87.164	87.164		
4.Publieksinkomsten buitenland	0			
5.Totaal Publieksinkomsten	256.872			
6.Sponsorinkomsten	0			
7.Vergoeding coproductent	0			
8.Overige directe inkomsten	0			
9.Totaal overige directe inkomsten	0			
10.Totaal directe inkomsten	256.872			
11.Indirecte inkomsten	393.572	217.903	90.597	85.072
12.Private middelen - particulieren incl. Vrienden	14.111		14.111	
13.Private middelen - bedrijven	0			
14.Private middelen - private fondsen	246.240	21.000	31.740	193.500
15.Private middelen - goede doelenloterijen	71.986			71.986
16.Totaal bijdragen uit private middelen	332.337			
17.Totaal eigen inkomsten	982.781			
18.Baten in natura	0			
Subsidies				
19.Totaal structureel OCW	1.506.300			
20.OCW: Reg. spec. cult. bereik (publ. act.)	1.299.203	787.506		511.697
21.OCW: Erfgoed onderdeel huisvesting	0			
22.OCW: Erfgoed onderdeel collectiebeheer	207.097		207.097	
23.OCW: Kaderreg. Expl. ond. en wetenschap	0			
24.Totaal structureel Provincie	0			
25.Totaal structureel Gemeente	280.000			280.000
26.Totaal structurele publieke subs. overig	0			
27.Totale structurele subsidies	1.786.300			
28.Incidentele publieke subsidies	111.286		68.286	43.000
29.Totaal subsidies	1.897.586			
TOTALE BATEN	2.880.366	1.283.281	411.831	1.185.255
FUNCTIONEEL → CATEGORIAAL ↓	Totaal	Publieks- activiteiten	Collectie- beheer	Algemeen beheer
LASTEN				
1.Personeelslasten	1.524.716	859.151	298.622	366.943
2.Huisvestingslasten	535.229			535.229
3.Afschrijvingen	86.738			86.738
4.Aankopen	148.411		148.411	
5.Overige lasten	559.076	335.420	33.544	190.112
TOTALE LASTEN	2.854.169	1.194.570	480.578	1.179.022
6.Saldo uit gewone bedr.voering	26.197	88.711	-68.747	6.233
7.Saldo rentebaten / -lasten	-172			-172
8.Mutaties Aankoopfonds	0			
EXPLOITATIERESULTAAT	26.025	88.711	-68.747	6.061

Toelichting op de gehanteerde verdeelsleutels

*

De baten en lasten worden toegerekend aan de museale functies indien dit op objectieve gronden mogelijk is. Indien dit niet mogelijk is worden de baten en lasten verantwoord onder Algemeen Beheer. Bij de toerekening aan de museale functies wordt een consistente gedragslijn gehanteerd over de jaren.

*

De personeelslasten worden toegerekend op basis van de functiebeschrijvingen van de medewerkers en de daarbij behorende door de directie vastgestelde gewenste inzet per museale functie.

*

De subsidie OCW – regeling specifiek cultuurbereik - wordt toegerekend deels aan algemeen beheer en deels aan publieksactiviteiten. Uitgangspunt hierbij is dat de kosten voor algemeen beheer volledig worden gedekt uit subsidie OCW.

*

De subsidie OCW – erfgoed onderdeel collectiebeheer – wordt volledig toegerekend aan collectiebeheer.

OCW kent drie functies:

Publieksactiviteiten

Collectiebeheer

Algemeen beheer

2.4 KASSTROOMOVERZICHT

	2017	2016
I Kasstroom uit operationele activiteiten		
Exploitatieresultaat	26.025	-109.813
Aanpassen voor:		
Afschrijving materiële vaste activa	-555.905	26.940
Mutatie bestemmingsfonds OCW	-219.732	0
Mutatie voorzieningen	2.020	309
<i>Bruto kasstroom uit operationele activiteiten</i>	<u>-747.592</u>	<u>-82.564</u>
Mutatie in voorraden	12.290	-12.470
Mutatie vorderingen	-233.718	141.002
Mutatie kortlopende schulden	134.877	370.309
<i>Netto kasstroom uit operationele activiteiten</i>	<u><u>-834.143</u></u>	<u><u>416.277</u></u>
II Kasstroom uit investeringsactiviteiten		
Investerings in materiële vaste activa	0	0
<i>Kasstroom uit investeringsactiviteiten</i>	<u>0</u>	<u>0</u>
III Kasstroom uit financieringsactiviteiten		
Mutatie egalisatierekening investeringsbijdragen	0	0
<i>Kasstroom uit financieringsactiviteiten</i>	<u>0</u>	<u>0</u>
Mutatie liquide middelen (I + II + III)	<u><u>-834.143</u></u>	<u><u>416.277</u></u>
Liquide middelen einde boekjaar	169.441	1.003.584
Liquide middelen begin boekjaar	1.003.584	587.307
Mutatie liquide middelen	<u><u>-834.143</u></u>	<u><u>416.277</u></u>

Voor toelichting zie posten bij afzonderlijke toelichtingen jaarrekening.

2.5 GRONDSLAGEN VAN WAARDERING EN RESULTAATBEPALING

Algemeen

De jaarrekening van Stichting Het Prinsessehof is opgesteld conform de richtlijnen van de Raad voor de Jaarverslaggeving voor organisaties zonder winststreven. De Raad voor de Jaarverslaggeving heeft per 1-1-2010 een richtlijn opgesteld met specifieke bepalingen voor kleine organisaties zonder winststreven die tot die datum waren aangewezen op Richtlijn 640. De Richtlijn is opgenomen in onderdeel C van de bundel Richtlijnen voor de jaarverslaggeving van kleine rechtspersonen. De jaarrekening is opgesteld op basis van historische kosten.

Het boekjaar van Stichting Keramiekmuseum Het Prinsessehof is gelijk aan het kalenderjaar.

Als inrichtingseis voor de samenstelling van de jaarrekening hebben gediend de vormvoorschriften zoals die zijn verwoord in het 'Handboek verantwoording cultuursubsidies instellingen van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap'.

Museale collectie

De museale collectie is niet gewaardeerd.

Materiële vaste active

Er wordt afgeschreven op basis van de volgende grondslagen:

- * Op gebouwen en terreinen wordt niet afgeschreven omdat deze niet geactiveerd worden. Hierop is in 2004 een uitzondering gemaakt voor het project Renaissance Prinsessehof, de verbouwing en herinrichting van het museum.
- * Duurzame goederen die aangeschaft worden naar aanleiding van een investeringsbesluit dat in totaal minimaal € 2.500 bedraagt, worden geactiveerd. Bedragen lager dan € 2.500 worden niet geactiveerd, maar ten laste gebracht van de exploitatie in het jaar van aanschaf.
- * Duurzame goederen die worden aangeschaft ten behoeve van een presentatie of project worden niet geactiveerd maar ten laste gebracht van het presentatie- of projectbudget.
- * Duurzame goederen worden in het jaar van aanschaf over het gehele jaar afgeschreven
- * De volgende afschrijvingstermijnen worden gehanteerd:

Automatisering	5 jaar/20%
Inventaris kort	5 jaar/20%
Inventaris lang	10 jaar/10%
Presentatiemiddelen	10 jaar/10%
Installaties	10 jaar/10%
Vaste inrichting	10 jaar/10%
Museale collectie	variabel

Financiële vaste activa

De financiële vaste activa zijn opgenomen tegen nominale waarde.

Vorraden

De eindvoorraad nog te verkopen museumkaarten en de voorraden in de museumwinkel worden op de balans opgenomen tegen de inkoopprijs.

Vorderingen en overlopende activa

De vorderingen en overlopende activa worden bij eerste verwerking opgenomen tegen de reële waarde en vervolgens gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs. De reële waarde en geamortiseerde kostprijs zijn gelijk aan de nominale waarde.

Noodzakelijk geachte voorzieningen voor het risico van oninbaarheid worden in mindering gebracht. Deze voorzieningen worden bepaald op basis van individuele beoordeling van de vorderingen.

Eigen Vermogen

Het ministerie van OCW heeft bij brief van 11 september 2017 laten weten dat de subsidievaststelling van het vierjarig instellingssubsidie 2013-2016 lager zal zijn. Bij brief van 24 januari 2018 heeft zij laten weten dat de terugvordering van het bedrag van € 219.733 zal plaatsvinden in het vierde kwartaal 2018. In de jaarrekening

2017 wordt dit bedrag opgenomen als schuld.

Liquide middelen

De liquide middelen zijn opgenomen tegen nominale waarde.

Voorzeningen

De voorziening ter gelijkmatige verdeling van lasten voor groot onderhoud van gebouwen wordt bepaald op basis van de te verwachten kosten over een reeks jaren. De voorziening wordt lineair opgebouwd. Het uitgevoerde onderhoud wordt ten laste van deze voorziening gebracht. De voorziening jubilea wordt gewaardeerd tegen contante waarde. De overige voorzieningen zijn opgenomen tegen nominale waarde.

Langlopende schulden

Schulden met een resterende looptijd van meer dan één jaar worden aangeduid als langlopend. De langlopende schulden worden bij eerste verwerking opgenomen tegen de reële waarde en vervolgens gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs. De reële waarde en geamortiseerde kostprijs zijn gelijk aan de nominale waarde van de schuld

Het aflossingsbedrag voor het komende jaar is verantwoord onder de kortlopende schulden.

Kortlopende schulden.

Dit betreffen schulden met een op balansdatum resterende looptijd van ten hoogste één jaar. Kortlopende schulden worden bij eerste verwerking opgenomen tegen de reële waarde en vervolgens gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs. De reële waarde en geamortiseerde kostprijs zijn gelijk aan de nominale waarde van de schuld.

Overlopende passiva

De overlopende passiva betreffen vooruit ontvangen bedragen die aan opvolgende perioden worden toegerekend en nog te betalen bedragen, voor zover ze niet onder de andere kortlopende schulden zijn te plaatsen.

Resultaatbepaling

Het resultaat wordt bepaald als het verschil tussen de baten en lasten. Baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop ze betrekking hebben, ongeacht of ze tot ontvangsten of uitgaven hebben geleid. Baten worden slechts opgenomen voor zover zij op balansdatum gerealiseerd zijn. Lasten en risico's die hun oorsprong vinden voor balansdatum, worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden.

Financiële instrumenten

De stichting maakt in de normale bedrijfsuitoefening gebruik van uiteenlopende primaire financiële instrumenten. Dit betreft financiële instrumenten die in de balans zijn opgenomen. Derivaten worden niet gebruikt. Er is geen sprake van secundaire instrumenten.

Kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de indirecte methode. Bij deze methode wordt het nettoresultaat aangepast voor posten van de winst-en-verliesrekening die geen invloed hebben op ontvangsten en uitgaven in het verslagjaar, mutaties in de balansposten en posten van de winst-en-verliesrekening waarvan de ontvangsten en uitgaven niet worden beschouwd als behorende tot de operationele activiteiten.

De liquiditeitspositie in het kasstroomoverzicht bestaat uit liquide middelen onder aftrek van gerealiseerde bankkredieten. In het kasstroomoverzicht wordt onderscheid gemaakt tussen operationele, investerings- en financieringsactiviteiten.

Prestaties: Activiteiten en bereik

Officieel bezoek: De bezoekcijfers, inclusief die voor tentoonstellingen en onderwijs, zijn gebaseerd op de registratie bij binnenkomst in de kassa. Van bezoekers met een museumkaart wordt de kaart gescand in de kassa. Tegelijkertijd wordt dit automatisch geregistreerd bij Stichting Museumkaart. Bij openingen van tentoonstellingen wordt een teller gebruikt voor het registreren van de bezoekers en de verweking in de kassa.

Websitebezoek: Websitebezoek wordt via een analysetool van de website van het museum opgevraagd. Dit betreft zowel het aantal bezoeken als het aantal unieke bezoekers.

Tentoonstellingen: Dit is het aantal gerealiseerde tentoonstellingen van het museum in het boekjaar.

Schoolgebonden en openbare activiteiten: In het boekingsprogramma van het museum worden zowel de activiteiten voor de individuele bezoeker vastgelegd als de schoolgebonden activiteiten. Daarbij wordt voor groepen soms een schatting gemaakt (bijvoorbeeld bij rondleidingen) van de gemiddelde groepsgrootte. Deze schatting is gebaseerd op ervaringscijfers. Voor de instaprondleidingen en de rondleidingen van de maand wordt het aantal deelnemers bij de start van de rondleiding geteld en verwerkt in de kassa.

2.6 TOELICHTING OP DE BALANS PER 31 DECEMBER 2017

Vaste activa

II Materiële vaste activa

Het verloop van deze post in 2017 is als volgt:

	Gebouwen & terreinen	Inventaris & aut.	Beveiligings- installaties	Totaal
	€	€	€	€
<u>Aanschafwaarde</u>				
Aanschafwaarde per 31.12.2016	0	150.937	95.074	246.011
Desinvestering 2017	0	0	0	0
Investerings 2017	634.529	0	0	634.529
Aanschafwaarde per 31.12.2017	634.529	150.937	95.074	880.540
<u>Afschrijvingen</u>				
Afschrijvingen t/m 31.12.2016	0	124.300	63.819	188.119
Afschrijvingen 2017	63.453	10.989	12.295	86.737
Afschrijvingen t/m 31.12.2017	63.453	135.289	76.114	274.856
<u>Boekwaarden</u>				
Boekwaarde per 31.12.2016	0	26.637	31.255	57.892
Boekwaarde 31.12.2017	571.076	15.648	18.960	605.684

Vlottende activa

I Voorraden

	31.12.2017	31.12.2016
	€	€
Per 31 december 2017 zijn onderstaande voorraden opgenomen tegen inkoopprijs:		
Museumwinkel	36.152	52.117
Museumkaarten	3.673	0
	<u>39.825</u>	<u>52.117</u>

II Vorderingen

	31.12.2017	31.12.2016
	€	€
<i>Vorderingen op verbonden partijen</i>		
Stichting Het Fries Museum	104.401	21.866
Stichting Monumenten Fries Museum/Prinsessehof	0	4.726
	<u>104.401</u>	<u>26.592</u>

<i>Debiteuren</i>	592	400
	<hr/> <hr/>	<hr/> <hr/>
<i>Overige vorderingen</i>		
Belastingdienst – te verrekenen b.t.w.	76.007	71.664
Vereniging van Vrienden	20.568	13.300
Stichting Museumkaart	43.018	40.354
Tentoonstelling <i>Sexy Ceramics</i>	29.500	39.500
Aankopen collectie	67.500	0
Herinrichting museum	76.000	0
Project '20 ^{ste} eeuw – keramiek als spiegel van de tijd'	0	15.000
Liber Amicorum	0	6.973
Rente van rekening Doelreserveren	768	3.046
Betaalautomaat	439	82
Energiekosten	993	0
Energiebelasting	1.699	0
Diversen	608	0
Vooruitbetaalde posten – overlopende abonnementen	12.772	12.371
	<hr/>	<hr/>
	329.872	202.290
	<hr/> <hr/>	<hr/> <hr/>
<i>Overlopende activa – onderhanden activiteiten</i>		
Vorbereidingskosten tentoonstellingen en projecten		
	31.12.2017	31.12.2016
	<hr/>	<hr/>
	€	€
Tentoonstelling 'Made in Holland'	55.003	14.208
Project Museumparels	0	2.000
Herinrichting Prinsessehof	0	0
Kleuterprogramma 2017	0	10.660
	<hr/>	<hr/>
Totaal	55.003	26.868
	<hr/> <hr/>	<hr/> <hr/>
<i>Subsidieverstrekkers</i>	31.12.2017	31.12.2016
	<hr/>	<hr/>
	€	€
Gemeente Leeuwarden	2.800	2.800
	<hr/> <hr/>	<hr/> <hr/>
Totaalbedrag Vorderingen	492.668	258.950
IV Liquide middelen		
	31.12.2017	31.12.2016
	<hr/>	<hr/>
	€	€
Kas	12.612	10.758
Kas entreebalie, theesalon en museumwinkel	1.437	1.532
Rabobank, Rekening courant	154.706	118.655
Rabobank, Doelreserveren	685	872.639
	<hr/>	<hr/>
Totaal	169.440	1.003.584
	<hr/> <hr/>	<hr/> <hr/>

Eigen vermogen

Overzicht algemene reserve, bestemmingsreserve restant subsidie OCW 2009-2012 en bestemmingsfonds OCW algemeen

Het totaalbedrag in het bestemmingsfonds OCW aan het eind van de beleidsperiode 2009-2012 werd, conform de richtlijnen van OCW, opgenomen in de balans als 'Bestemmingsreserve restant subsidie OCW 2009-2012'. Het ministerie van OCW heeft bij brief van 19 augustus 2015 toestemming gegeven de bestemmingsreserve 2009-2012 in zijn geheel in het jaar 2016 in te zetten voor de herinrichting Keramiekmuseum Princessehof.

	Totaalbedrag 31.12.2016	Resultaat 2017	Totaalbedrag 31.12.2017
	€	€	€
Algemene reserve	422.107	12.415	434.522
Bestemmingsfonds OCW (2013-2016)	219.733	-219.733	0
Bestemmingsfonds OCW (2017-2020)	0	13.610	13.610
	<u>641.840</u>	<u>-193.708</u>	<u>448.132</u>

VIII Overige voorzieningen

Voorziening jubilea	
Saldo 01.01.2017	6.203
Mutatie 2017	2.020
	<u>8.223</u>
Saldo per 31.12.2017	<u>8.223</u>

X Kortlopende schulden < 1 jaar

	31.12.2017	31.12.2016
	€	€
Schulden aan leveranciers/verb.partijen	371.567	40.375
Belastingen en sociale verzekeringen	28.738	25.708
Schulden inzake pensioenen	8.687	0
Verlofrestanten	33.220	20.086
	<u>442.212</u>	<u>86.169</u>
Overige schulden		
Accountantskosten	5.000	2.700
Tentoonstellingen 'In Motion' & 'Design'	61.215	122.511
Personeelskosten	9.330	2.494
Collectiekosten	0	1.250
Kosten herinrichting	40.462	309.134
Huisvestingskosten	4.531	8.693
Museumwinkel	904	2.060
Diverse kosten	1.239	7.192
Ministerie van OCW – restitutie te veel ontvangen subsidie 2013-2016	219.733	0
	<u>342.414</u>	<u>456.034</u>
Totaal	<u>342.414</u>	<u>456.034</u>

Overlopende passiva

Vooruitontvangen bijdragen inzake tentoonstelling of project Mondriaan Fonds – aankopen 2016-2017 / 2014-2015	36.000	10.785
Vereniging van Vrienden – aankopen 2018	5.660	
Stipendium junior conservator Aziatische keramiek	0	4.737
Bijdragen herinrichting Prinsessehof 2016-2017	0	130.987
Vakantiegeld	24.976	27.673
	<hr/>	<hr/>
	66.636	174.182
	<hr/>	<hr/>
Totaal kortlopende schulden	851.262	716.385

Voor de tentoonstellingen en projecten die zijn gerealiseerd in 2017 zijn verplichtingen aangegaan waarvoor nog niet alle facturen zijn ontvangen. Alle kosten voor een tentoonstelling of project komen ten laste van en worden verantwoord in het jaar van realisatie.

Pensioenregeling

Stichting Keramiekmuseum Het Prinsessehof heeft haar pensioenen ondergebracht bij het ABP. Deze regeling is een toegezegde pensioenregeling. Het Prinsessehof heeft ingeval van tekort bij het bedrijfstakpensioenfonds geen andere verplichting dan toekomstige hogere premies. Statutair is de maximale premie vastgesteld op 12%.

Dekkingsgraad

Eind december 2017 was de dekkingsgraad van het pensioenfonds 104,4

Wet Normering Topinkomens

De WNT stelt een maximum aan de bezoldiging van topfunctionarissen in de publieke en semipublieke sector. De algemene bezoldigingsnorm van de WNT bedraagt na indexering voor 2017: € 181.000.

De WNT is van toepassing op topfunctionarissen. Als topfunctionarissen worden aangemerkt:

* De leden van de hoogste uitvoerende orgaan (RvB of bestuur) en de leden van het toezichthoudende orgaan (RvC of RvT).

Gegevens m.b.t. WNT (Wet Normering Topinkomens)

Raad van Toezicht Stichting Beheer Fries Museum/Stichting Keramiekmuseum Prinsessehof

Raad van Toezicht: Onbezoldigd

Leden Raad van Toezicht:

Dhr. drs. K.J. Storm, voorzitter

Mw. H.C. Alberdingk Thijm

Dhr. prof. dr. R.E.O. Ekkart

Dhr. R. Mulder

Mw. L. Vos MSM

Dhr. drs. C. Groeneveld

Dhr. ir. J.W.G. Vernooij

Mw. mr. D. Kingma

Er is sprake van een gezamenlijke bedrijfsvoering voor Stichting het Fries Museum en Stichting Keramiekmuseum het Prinsessehof. De directie werkt voor beide stichtingen, 0,6 fte voor het Fries Museum en 0,4 fte voor het Keramiekmuseum Prinsessehof, maar staat voor 100% op de loonlijst van het Fries Museum.

Topfunctionarissen

*Inhuur vanuit stichting Het fries Museum

**Loonkosten op basis van detachingspercentages

	2017
Naam	K.J.R. Callens
Functie	Directeur
Duur dienstverband	01-01-2017 t/m 31-12-2017
Omvang dienstverband	n.v.t.
Gedetacheerd*	0.4 fte
Bruto Loon**	47.135
Belastbare kostenvergoeding	0
Voorzieningen betaalbaar op termijn	6.762
Beëindigingsuitkeringen	n.v.t.
Jaar beëindiging	n.v.t.
Motivering	n.v.t.
Norm (o.b.v. 1 fte)	181.000

	2016
Naam	K.J.R. Callens
Functie	Directeur
Duur dienstverband	van 01-08-2016---31-12-2016
Omvang dienstverband	1 fte
Gedetacheerd*	0.4 fte
Bruto Loon**	44.021
Belastbare kostenvergoeding	0
Voorzieningen betaalbaar op termijn	5.776
Beëindigingsuitkeringen	0
Jaar beëindiging	n.v.t.
Motivering	n.v.t.
Norm	179.000 (o.b.v. 1 fte)

Nevenactiviteiten

Voor een overzicht van nevenactiviteiten van leden van de Raad van Toezicht en de directeur, de heer K.J.R. Callens, wordt verwezen naar bijlage 1.

2.7 NIET IN DE BALANS OPGENOMEN RECHTEN EN VERPLICHTINGEN

Het museum heeft een huurovereenkomst met de Gemeente Leeuwarden voor de panden Grote Kerkstraat 9, 11, 13 en 15. Het huurbedrag in 2017 bedroeg € 164.584.

De huur wordt jaarlijks geïndexeerd. De looptijd van de overeenkomst bedraagt 1 jaar en wordt automatisch verlengd met 1 jaar en zo steeds verder, tenzij de huurovereenkomst 6 maanden voor het verstrijken van de lopende periode door een van de partijen wordt opgezegd.

Met ingang van 1 augustus 2012 huurt het museum werkplekken voor medewerkers in het Fries Museum. Het huurbedrag in 2017 bedroeg € 30.000.

2.8 TOELICHTING OP DE EXPLOITATIEREKENING

B A T E N

	Realisatie 2017	Begroting 2017	Verschil
	€	€	€
Eigen inkomsten			
1. Publieksinkomsten binnenland (2+3)	256.872	319.000	-62.128
2. Kaartverkoop	169.707	184.000	-14.293
3. Overige publieksinkomsten	87.164	135.000	-47.836
4. Publieksinkomsten buitenland	0	1.000	-1.000
5. Totaal Publieksinkomsten (1+4)	256.872	320.000	-63.128
6. Sponsorinkomsten	0	0	
7. Vergoeding coproducent	0	0	
8. Overige directe inkomsten	0	0	
9. Totaal overige directe inkomsten (6+7+8)	0	0	
10. Totaal directe inkomsten (5+9)	256.872	320.000	-63.128
11. Indirecte inkomsten	393.572	277.213	116.359
12. Private middelen – particulieren incl. Vrienden	14.111	12.500	1.611
13. Private middelen – bedrijven	0	0	
14. Private middelen – private fondsen	246.240	5.000	241.240
15. Private middelen – goede doelen/loterijen	71.986	0	71.986
16. Totaal bijdragen uit private middelen	332.337	17.500	314.837
17. Totaal eigen inkomsten (12+13+14+15)	982.781	614.713	368.068
18. Baten in natura	0	0	
Subsidies			
19. Totaal structureel OCW (20+21+22+23)	1.506.300	1.477.838	28.462
20. OCW: Reg. spec. cult. bereik (publ. act.)	1.299.203	1.276.246	22.957
21. OCW: Erfgoed onderdeel huisvesting	0	0	
22. OCW: Erfgoed onderdeel collectiebeheer	207.097	201.592	5.505
23. OCW: Kaderreg. expl. ond. en wetenschap	0	0	
24. Totaal structureel Provincie	0	0	
25. Totaal structureel Gemeente	280.000	280.000	
26. Totaal structurele publieke subs. overig	0	0	
27. Totale structurele subsidies (19+24+25+26)	1.786.300	1.757.838	28.462
28. Incidentele publieke subsidies	111.286	40.000	71.286
29. Totaal subsidies (27+28)	1.897.586	1.797.838	99.748
TOTALE BATEN (17+18+29)	2.880.366	2.412.551	467.815

Toelichting

5. Totaal publieksinkomsten

Het Prinsessehof werd in 2017 volledig verbouwd en heringericht, evenals de bij het museum behorende tuin. Tevens vierde het museum haar 100-jarig bestaan. Op 1 december 2017 vond de heropening plaats. In verband met de verbouwing en herinrichting was het museum een deel van het jaar deels toegankelijk voor de bezoekers en helemaal gesloten van 14 augustus tot 1 december.

Uiteraard heeft dit gevolgen gehad voor de inkomsten uit kaartverkoop, museumwinkel en theesalon door het minder aantal bezoekers.

11. Indirecte inkomsten – specificatie

Doorberekening kosten medewerkers	370.742
Verhuur depot	8.663
Winstdeling schadevrij verzekeren	3.169
Uitkering schade verzekering	500
Energiekosten	8.199
Overige	2.299
Totaal	393.572

De integratie van Stichting Keramiekmuseum Het Prinsessehof en Stichting Het Fries Museum betekent o.a. dat medewerkers van Prinsessehof werkzaamheden verrichten voor en in het Fries Museum. In 2017 zijn de functiebeschrijvingen van alle medewerkers aan de praktijk getoetst. Dit heeft als gevolg gehad dat functies opnieuw werden gewaardeerd, hetgeen in een aantal gevallen heeft geleid tot verhoging van de salariskosten. Tevens was het nodig dat er extra personeel moest worden ingehuurd voor de herinrichting en de grote openingstentoonstelling. Hierdoor zijn de kosten van inhuur medewerkers fors hoger dan begroot.

12. Private middelen – particulieren incl. Vrienden

De Vereniging van Vrienden heeft in 2017 bijgedragen voor aankopen ad € 13.208 en diverse kosten ad € 903.

25. Subsidie gemeente

De Gemeente Leeuwarden heeft voor het jaar 2017 een subsidie beschikbaar gesteld van € 280.000. Evenals in voorgaande jaren werd ook in 2017 door de Gemeente geen loon- en prijscompensatie toegekend.

28. Incidentele publieke subsidies

Gemeente – bijdrage herinrichting	43.000
Mondriaan Stichting – aankopen 2016-2017	68.286
Totaal	111.286

L A S T E N

1. Personeelslasten

	Realisatie 2017	Begroting 2017	Verschil
	€	€	€
Salariskosten	1.524.716	1.411.400	113.316
<u>Toelichting</u>			
Salarissen	857.814	750.699	107.115
Inhuur	666.902	660.701	6.201
Totaal	1.524.716	1.411.400	113.316
<i>Specificatie salarissen</i>			
Salarissen	688.112		
Sociale lasten	98.085		
Pensioenpremie	71.617		
	857.814		

Het aantal fte's van medewerkers op de loonlijst Princessehof per 31.12.2017 is 14,4
 Het aantal medewerkers per 31-12-2017 is 18

2. Huisvestingslasten

	Realisatie 2017	Begroting 2017	Vershil
	€	€	€
Huisvestingslasten	535.229	336.000	199.229
<u>Toelichting</u>			
Specificatie			
Project herinrichting / tuin	99.099		
Energie	42.969		
Depot	9.323		
Beveiling	108.686		
Huur	199.134		
Schoonmaak	45.237		
Overlige lasten	30.781		
Totaal	535.229		

In 2017 werd het projecten herinrichting/tuin van het museum afgesloten.

3. Afschrijvingen

	Realisatie 2017	Begroting 2017	Vershil
	€	€	€
Investeringsen	86.738	50.000	36.738
<u>Toelichting</u>			

Een deel van de kosten van de herinrichting Princessehof zijn als investeringen aangemerkt. Dit betekent hogere afschrijvingskosten in 2017 dan begroot.

4. Aankopen

	Realisatie 2017	Begroting 2017	Vershil
	€	€	€
Moderne en hedendaagse keramiek	148.411	90.000	58.411

Toelichting

In het boekjaar 2017 worden de aankopen 2016 en 2017 verantwoord. Het Mondriaan fonds heeft een bijdrage beschikbaar gesteld voor aankopen in de periode 2016-2017. Hiertegenover staat de verplichting voor het museum een eigen aankoopbedrag over twee jaar van € 100.000. Het merendeel van de aankopen heeft plaatsgevonden in 2017.

5.Overige lasten	Realisatie 2017	Begroting 2017	Verschil
	€	€	€
Tentoonstellingen	302.584	186.000	116.584
Collectiebeheer	33.544	26.500	7.044
Publiciteitskosten	10.543	66.500	-55.957
Organisatiekosten	105.966	128.151	-22.185
Museumkaarten – inkopen	14.950	20.000	-5.050
Museumwinkel – inkopen artikelen	55.689	60.000	-4.311
Museumwinkel – overige kosten	8.807	10.000	-1.193
Theesalon – inkoop artikelen	14.218	20.000	-5.782
Theesalon – overige kosten	12.775	8.000	4.775
Totaal	559.076	525.151	39.925

Toelichting:

Tentoonstellingen

In 2017 werd de jubileumtentoonstelling *In Motion* gerealiseerd en de tentoonstelling *Sexy Ceramics* afgesloten. Dankzij externe inkomsten worden de hogere uitgaven gefinancierd.

Publiciteitskosten

Vanwege de verbouwing en herinrichting van het museum en de heropening met de spectaculaire tentoonstelling *In Motion* werd in 2017 spaarzaam omgegaan met het publiciteitsbudget.

11. Saldo rentebaten/-lasten

	Realisatie 2017	Realisatie 2016
	€	€
Totaalbedrag	-172	2.053

De rentelasten zijn in 2017 hoger dan de ontvangen rentes op de bankrekeningen.

2.9 Prestatieverantwoording

Model III - Activiteiten & bereik: Musea

	Huisig boekjaar		Activiteitenplan		Vorig boekjaar	
	Aantal	Bezoek	Aantal	Bezoek	Aantal	Bezoek
TENTOONSTELLINGEN						
1. Tijdelijke tentoonstellingen	10		7		8	
Totaal bezoeken (2+3+4+5)		36.834		40.000		39.311
2. Reguliere bezoeken		35.552		37.000		36.045
3. Bezoeken PO		1.163		2.100		2.790
4. Bezoeken VO		81		750		476
5. Bezoeken MBO / HO		38		150		0
Specificatie van bezoeken totaal						
6. Gratis bezoeken		12.564		13.333		11.331
7. Betaalde bezoeken		24.270		26.667		27.980
Overige bezoeken:						
8. Bezoeken website totaal		114.482		129.000		133.597
9. Aantal unieke bezoekers website		89.378		103.200		108.882
OVERIGE ACTIVITEITEN						
10. Schoolgebonden activiteiten	63	1.282	128	3.000	153	3.266
11. waarvan PO	55	1.163			132	2.790
12. waarvan VO	5	81			21	476
13. waarvan MBO / HO	3	38			0	0
14. Openbare activiteiten	76	2.014	140	2.850	98	2.597
15. Totaal overige activiteiten (10+14)	139	3.296	268	5.850	251	5.863

2.10 VERBONDEN PARTIJEN

Van verbonden partijen is sprake wanneer een partij beleidsbepalende invloed kan uitoefenen op een andere partij, dan wel invloed van betekenis kan uitoefenen op het zakelijke en financiële beleid van de andere partij. De verbondenheid tussen Stichting Keramiekmuseum Het Prinsessehof en de hier genoemde stichtingen ontstaat omdat beide Stichtingen vallen onder de Stichting Beheer Fries Museum / Keramiekmuseum Prinsessehof en de aanwezigheid van een gemeenschappelijke Raad van Bestuur en een gemeenschappelijke Raad van Toezicht.

Stichting Beheer Fries Museum / Keramiekmuseum Het Prinsessehof

Deze stichting is statutair gevestigd in de gemeente Leeuwarden en heeft als doelstelling het instand houden, beheren en doen exploiteren van de musea Fries Museum en Keramiekmuseum Prinsessehof te Leeuwarden, zulks door het voeren van het instandhouden, beheren en doen exploiteren van de musea Stichting Het Fries Museum en Stichting Keramiekmuseum Het Prinsessehof.

Stichting Het Fries Museum

Deze stichting is statutair gevestigd in de gemeente Leeuwarden en heeft als doelstelling het inrichten en exploiteren van Het Fries Museum te Leeuwarden.

Het Prinsessehof heeft aan het Fries Museum doorbelast in 2017 kosten voor salarissen ad € 359.590 en overige algemene kosten € 11.156. Het totaalbedrag aan doorbelaste kosten is € 370.746.

Door het Fries Museum zijn in 2017 doorbelast aan Stichting Keramiekmuseum Het Prinsessehof de volgende kosten: salarissen € 595.026, huur werkplekken € 30.000, kosten ICT € 4.271 en overige kosten € 3.319. Het totaalbedrag aan doorbelaste kosten is € 632.616.

Stichting Monumenten Fries Museum / Keramiekmuseum Het Prinsessehof

Deze stichting is statutair gevestigd in de gemeente Leeuwarden en heeft als doelstelling de instandhouding van monumenten in de zin van de Monumentenwet 1998.

De Stichting Monumenten heeft een bedrag van € 4.550 voor huur pand Grote Kerkstraat 17 doorbelast aan Keramiekmuseum Het Prinsessehof in 2017.

Het Prinsessehof heeft aan de Stichting Monumenten in rekening gebracht het bedrag van € 4.356 zijnde doorbelaste energiekosten pand Doelestraat 3.

3. OVERIGE GEGEVENS

3.1 RESULTAATBESTEMMING

Het deel van de subsidie OCW dat nog niet is besteed aan de doeleinden waarvoor de subsidie is verstrekt (zie artikel 26 van het Bekostingsbesluit) dient opgenomen in het bestemmingsfonds OCW.

Het resultaat wordt toegerekend volgens onderstaande berekening.

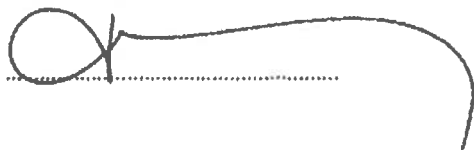
	2017	perc.	2016	perc.
Totale Baten conform jaarrekening	2.880.366		3.017.248	
Subsidie OCW	1.506.300	52%	1.477.284	49%
Eigen inkomsten	1.374.066	48%	1.539.764	51%
Voordelig cq nadelig saldo	26.025		-109.813	
Toevoegen				
- Bestemmingsreserve OCW 2009-2012			175.864	
Voordelig saldo			66.051	
Toerekening voordelig saldo aan:				
- Bestemmingsfonds OCW – algemeen	13.610		32.344	
- Algemene reserve	12.415		33.707	

3.2 VASTSTELLEN JAARREKENING

Vaststelling jaarrekening 2017 directie

De directie heeft de jaarrekening vastgesteld op 26 maart 2018.

Ondertekening

A handwritten signature in black ink, consisting of a large loop followed by a long horizontal stroke that curves downwards at the end.

K.J.R. Callens, directeur

Goedkeuring Raad van Toezicht

De Raad van Toezicht heeft in de vergadering van 26 maart 2018 de jaarrekening goedgekeurd.

Ondertekening

A handwritten signature in black ink, featuring a series of vertical, wavy lines of varying heights, with a horizontal line underneath.

Drs. K.J. Storm voorzitter

3.3 GEBEURTENISSEN NA BALANSDATUM

Er zijn geen gebeurtenissen na balansdatum die vermeld dienen te worden.

3.4 CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

Aan de Raad van Toezicht van Stichting Keramiekmuseum het Princessehof.

A. Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2017

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2017 van de Stichting Keramiekmuseum het Princessehof te Leeuwarden gecontroleerd.

Naar ons oordeel:

- geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van de Stichting Keramiekmuseum het Princessehof per 31 december 2017 en van het resultaat over 2017 in overeenstemming met het Handboek verantwoording cultuursubsidies Instellingen subsidieperiode 2017-2020.
- zijn de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties over 2017 in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand gekomen in overeenstemming met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, zoals opgenomen in de subsidiebeschikking en het Handboek verantwoording cultuursubsidies Instellingen subsidieperiode 2017-2020.

De jaarrekening bestaat uit:

1. de balans per 31 december 2017.
2. de staat van baten en lasten over 2017.
3. de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen en het Accountantsprotocol cultuursubsidies instellingen 2017-2020. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van de Stichting Keramiekmuseum het Princessehof zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Kenmerk: 2018075

CONTROLEVERKLARING

B. Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie, die bestaat uit:

- het bestuursverslag.
- de overige gegevens.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat.
- alle informatie bevat die op grond van Titel 9 Boek 2 BW en het Handboek verantwoording cultuursubsidies Instellingen subsidieperiode 2017-2020 is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de controle of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in Titel 9 Boek 2 BW en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

De directeur-bestuurder is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het verslag en de overige gegevens in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW en het Handboek verantwoording cultuursubsidies Instellingen subsidieperiode 2017-2020.

C. Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van de directeur-bestuurder en de Raad van Toezicht voor de jaarrekening

De directeur-bestuurder is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW en het Handboek verantwoording cultuursubsidies Instellingen subsidieperiode 2017-2020. De Directeur-bestuurder is ook verantwoordelijk voor het rechtmatig tot stand komen van de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties, in overeenstemming met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, zoals opgenomen in de subsidiebeschikking en het Handboek verantwoording cultuursubsidies Instellingen subsidieperiode 2017-2020.

In dit kader is de directeur-bestuurder tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die de directeur-bestuurder noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening en de naleving van die relevante wet- en regelgeving mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet de directeur-bestuurder afwegen of de organisatie in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond

van genoemd verslaggevingsstelsel moet de directeur-bestuurder de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij de directeur-bestuurder het voornemen heeft om de stichting te liquideren of de bedrijfsactiviteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is.

De directeur-bestuurder moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de organisatie haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

De Raad van Toezicht is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de stichting.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controle opdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Een meer gedetailleerde beschrijving van onze verantwoordelijkheden is opgenomen in de bijlage bij onze controleverklaring.

Groningen, 26 maart 2018
Hofsteenge Zeeman Groep B.V.
was getekend: drs. E. Vriesen RA

Bijlage bij de controleverklaring:

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, het Accountantsprotocol cultuursubsidies instellingen 2017-2020, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, dan wel het niet rechtmatig tot stand komen van baten en lasten alsmede de balansmutaties, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing.
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de entiteit.
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving, de gebruikte financiële rechtmatigheidscriteria en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door de directeur-bestuurder en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan.
- het vaststellen dat de door de directeur-bestuurder gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de instelling haar activiteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een instelling haar continuïteit niet langer kan handhaven.
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen.
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen en of de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen.

Wij communiceren met de Raad van Toezicht onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Nevenfuncties leden Raad van Toezicht 2017

De heer drs. K.J. Storm, voorzitter

- Baxter International Inc. (voorzitter Audit Committee en Lid Corporate Governance Committee)
- Pon Holdings (vice voorzitter)
- Eisma Media Groep (lid van Raad van Commissarissen)
- Industrial Advisor EQT
- Vice-voorzitter Curatorium VNO-NCW
- Voorzitter Raad van Toezicht Fries Museum en Keramiek Museum "Princessehof"
- Vice-voorzitter Stichting VuMC Cancer Center Amsterdam
- Voorzitter Teylers Museum Vrienden Fonds
- Lid Board of Trustees PharmAccess
- Lid Algemeen Bestuur Ned. Bach Vereniging
- Lid Raad van Toezicht Museum Tromp's Huys
- Lid Raad van Toezicht KNGF (Geleidehondenfonds)
- Lid Internationale Adviesraad IESE

Mevrouw H.C. Alberdingk Thijm

- Bestuur Sikkens Foundation
- Voorzitter Stichting NietNormaal, tentoonstelling Hacking Habitat (termijn beëindigd eind 2017)
- Advisory Board van het Materiaalfonds
- Advisory Board van de Ketelfactory Schiedam
- Lid selectiecommissie van het Nederlands paviljoen op 55^e en 56^e (2013 en 2015) editie van het Venice Biennial.
- Diverse jury's en adviescommissies o.a. rijks gecommiteerde Artez - Rietveld.
- Programmamaker / presentator: o.a.- AVRO Kunstuur special over Kazimir Malevich, programma Jonge kunstenaars / verzamelaars, tentoonstelling Ja Natuurlijk, Biennale Venice, De Kunstmarkt, De kunst van het verzamelen.
- Voorzitter diverse commissies Mondriaan Fonds, o.a. werkbijdrage Jong Talent en Bemiddelaars, selectie commissie galeries voor kunstkoopregeling (termijn van 4 jaar beëindigd eind 2017)
- Bestuur van Doesburghuis, Parijs

De heer prof. dr. R.E.O. Ekkart

- Lid Raad van Adviseurs Vereniging Rembrandt
- Lid Raad van Toezicht Mondriaan Fonds
- Lid Adviescommissie beoordeling aangeboden cultuurbezit uit nalatenschappen, Ministerie van Financiën
- Voorzitter beoordelingscommissie Ekkart Fonds, Vereniging Rembrandt
- Voorzitter jury Duparcprijs, Mauritshuis
- Voorzitter bestuur Stichting P. en N. de Boer
- Voorzitter bestuur Uytendogaert Stichting
- Lid bestuur Brantsen van de Zyp Stichting
- Lid bestuur Stichting Bosch Research and Conservation Project
- Lid redactie tijdschrift Oud Holland
- Lid wetenschappelijke adviesraad Rubenianum Antwerpen
- Voorzitter begeleidingscommissie Project Museale Verwervingen, Museumvereniging
- Voorzitter jury Oud Leiden Prijs
- Voorzitter jury Nederlandse Portretprijs
- Gastcurator tentoonstelling Roofkunst, Bergkerk, Deventer
- Gastcurator tentoonstelling Lief en Leed, Rijksmuseum Twenthe, Enschede

De heer drs. C. Groeneveld

- Adviseur Raad voor Cultuur
- Lid Benoemingsadviescommissie Fonds voor Cultuurparticipatie

Mevrouw mr. D. Kingma

- Bestuurslid van de Vereniging van Advocaten in Friesland

De heer R. Mulder

- Voorzitter Centrum voor Film in Friesland
- Voorzitter Stichting Urgente Noden Friesland
- Lid bestuur Stichting VerbindMij
- Bestuurslid Noorderbreedte (tijdschrift)
- Lid Geschillencommissie Auteurscontractenrecht
- Lid Curatorium Gonsalvesprijs
- Lid Klankbordgroep Appelrechtspraak

De heer ir. J.W.G. Vernooij

- Voorzitter Innovatie Pact Fryslan
- Voorzitter Vereniging Circulair Friesland
- Voorzitter Stichting BeStart
- Lid Deskundigencommissie EFRO
- Vicevoorzitter NVRD
- Lid Club Diplomatique

Mevrouw L. Vos MSM

- Voorzitter Calibris Foundation
- Voorzitter Biosintrum Oosterwolde
- Voorzitter Wettermerk
- Lid DB Münchhausengroep
- Lid RvT Zorgplein Noord
- Lid Goede doelen Commissie Leeuwarden
- Lid (tijdelijke) Expert commissie Verpleeghuiszorg

Nevenfuncties Directie

De heer drs. K.J.R. Callens

- Secretaris Stichting Hora Siccama van Harkstede
- Bestuurslid Wassenbergh-Clarijs-Fontein Stichting.
- Lid Raad van Advies Kolleksjesintrum Fryslân
- Lid DOLCI (DirectieOverleg Leeuwarder Culturele Instellingen)
- Voorzitter Stichting MuseumJeugdUniversiteit
- Lid stakeholdersgroep Noordelijk Cultuurfonds VNO-NCW
- Adviesgroep haalbaarheidsstudie Kenniscentrum Oral History
- Adviesgroep samenwerking musea – avrotros
- Lid kernteam Rembrandtjaar 2019